

Printed in Yugoslavia

✓ R O D N A
G R U D A

JUNIJ 1960

VSEBINA

Tomo Brejc:

Pot je jasna

Izlet na prireditve Izseljenskega tedna

Partizanski pohod Ob žici okupirane Ljubljane

Petnajst let našega dela v svobodi

Deset let delavskega upravljanja v Tobačni tovarni v Ljubljani

Lojze Zdravje:

Peter Puhek se je poslovil

Iz naših delovnih kolektivov

Mile Pavlin:

Cetrty julij — Dan borca

Jože Smid:

Svobodni zemlji (pesem)

Vrečico slovenske zemlje so mu položili na grob

Barje bo zaživelo

Po domači deželi

Anton Okolish, Barberton:

Obiskal sem Loško dolino

Cv. A. K.:

Kulturnoprosvetno življenje v ameriški Sloveniji

Cv. A. K.:

Ob 45-letnici slovenskega narodnega doma v Clevelandu

Osmi Ljubljanski festival

Ina Slokan:

Kulturni zapiski

Kaj delajo naši na tujem

Rojaki nam pišejo

France Beok:

Kresna noč (nadaljevanje)

Mladi rod:

I'll come again

Je viendrai encore

Ich komme wieder!

(prevodi: dr. J. Golias)

Slika na naslovni strani:

Detajl z Robbovega vodnjaka pred rotovžem v Ljubljani

(foto: Nučič — Ljubljana)

Seznajte se tudi Vi in Vaši svojci z zgodovino slovenske prestolnice!

N u d i m o V a m :

Jos. Mal:

Stara Ljubljana in njeni ljudje   din 950.—

Dr. Srečko Brodar, dr. Bogo Grafenauer, dr. Jos. Klemenc, dr. Jos. Korošec, dr. Ivan Rakovec:

Zgodovina Ljubljane

I. knjiga (geologija in arheologija)   din 900.—

Vsebina posameznih poglavij je v širših povzetkih podana tudi v nemščini, francoščini in angleščini

Zgodovina Ljubljane

II. knjiga izide v letu 1960

Uredniški odbor:

Ljubljana v ilegali

I. knjiga

din 3.200.—

II. knjiga izide v letu 1960

N a r o č i l a s p r e j e m a :

Državna založba Slovenije

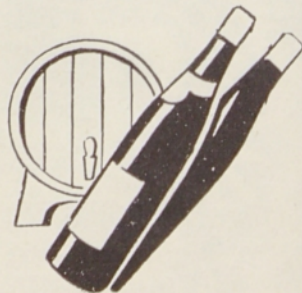
Ljubljana, Titova cesta 25 • Jugoslavija

Če hočete, da boste res dobro postreženi s pristnimi vini in drugimi gostinskimi dobrotami, ko pridete v Ljubljano, obiščite

Tavčarjev hram

Tavčarjeva 4

Vse rojake iskreno pozdravlja kolektiv gostišča

Rodno grudo izdaja Slovenska izseljenska matica v Ljubljani. Izhaja dvanajstkrat na leto. Poštnina plačana v gotovini. Odgovorni urednik Tomo Brejc. Uredništvo in uprava: Slovenska izseljenska matica, Ljubljana, Cankarjeva cesta 1/II. — Rokopisov in slik, ki jih nismo naročili, ne vračamo. Cekovni račun pri Komunalni banki 600-704/5-155

RODNA GRUDA

ILUSTRIRANA REVIJA SLOVENSKE
IZSELJENSKE MATICE V LJUBLJANI

JUNIJ 1960

I.ETO VII.

Miha Maleš: Makedonka iz Ohrida

Tomo Brejč

Pot je jasna

Peti kongres Socialistične zveze Jugoslavije, nove velike manifestacije sloge, enotnosti in bratstva narodov FLRJ, je za nami. Tisoč šest sto delegatov je enoglasno odobrilo notranjo in zunanjo politiko vlade FLRJ od zadnjega kongresa leta 1953 do danes.

Podprečni porast industrijske proizvodnje v zadnjih treh letih je znašal 12 %, poljedelske pa 10 %. Jugoslavija se je uvrstila med tiste države na svetu, ki gospodarsko najhitreje napredujejo. To je za sluga delovnih ljudi naše dežele.

»Vse naše gospodarstvo,« je dejal v svojem poročilu predsednik Tito, »je v varnih in zanesljivih rokah delovnih ljudi naše dežele.« V organih delavskega samoupravljanja, t. j. v delavskih svetih, 220 tisoč delavcev in uslužbencev vodi vsa naša podjetja, vse jugoslovansko gospodarstvo.

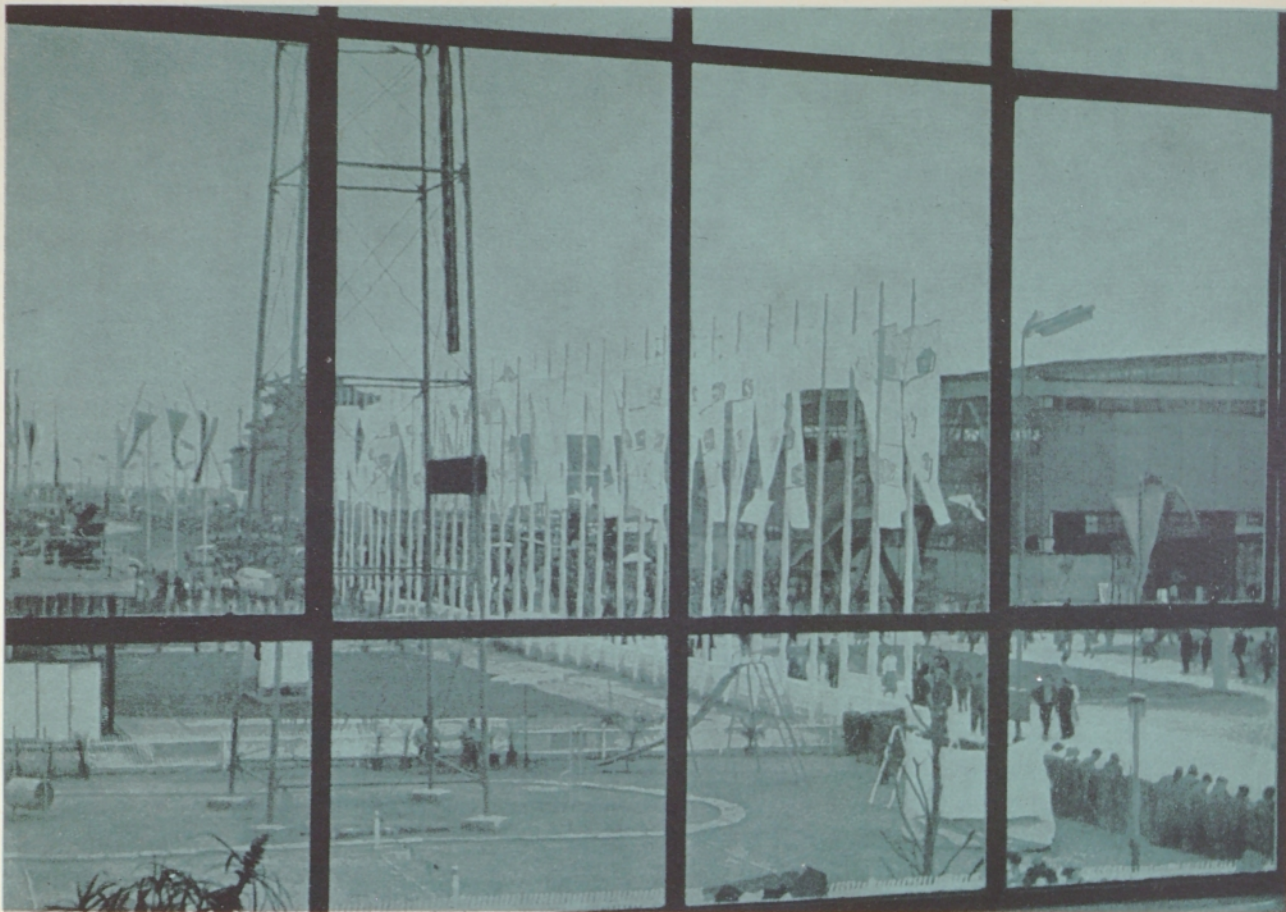
Kongres je z velikim odobravanjem sprejel na znanje, da bo Ljudska skupščina FLRJ kmalu razpravljala o novem petletnem gospodarskem planu nadaljnega razvoja FLRJ. V Jugoslaviji ni človeka, ki ne bi vedel, koliko je že dosedanji gospodarski plan, ki bo izpolnjen v treh — ne pa kot je bilo predvideno v štirih letih — izboljšal življenjsko raven našega delovnega človeka.

Po predvidenem novem petletnem gospodarskem planu se bo industrijska proizvodnja dvignila vsako leto za 13 %, poljedelska pa za 8 %. V tem predvidevanju ni nič nerealnega, to je naša stvarnost, vse je točno preračunano na podlagi naših dosedanjih rezultatov. »Nič ni treba izmišljati,« je dejal podpredsednik vlade Edvard Kardelj v svojem referatu na kongresu, »dosedanja praksa sama nam kaže pot.«

Kakšna je perspektiva nadaljnega gospodarskega razvoja FLRJ?

Gradili bomo nove tovarne, za katere imamo surovine doma in za katere vemo, da bomo njihove izdelke lahko prodali na inozemskem tržišču.

Zdaj proizvajamo letno 9,5 milijarde kWh električne energije. V letu 1965 bo ta proizvodnja znašala 17,5 milijarde. Proizvodnja premoga: lani 21 milijonov ton, 1965 bo ta proizvodnja znašala 32 milijonov ton na leto; nafte: lani 0,9 milijona ton, v letu 1965 2,2 milijona ton; bakra: lani 35 tisoč ton, v letu 1965 bo ta proizvodnja znašala 77 tisoč ton letno; aluminija: zdaj 24 tisoč ton, v letu 1965 40 tisoč ton letno. Proizvodnja traktorjev: lani 7.500, v letu 1965 bo naša proizvodnja traktorjev znašala 22.000 komadov na leto; umetnih gnojil: zdaj 400.000 ton, v letu 1965 2 milijona ton letno. Do leta 1965 se bo potrojilo število vseh vrst motornih vozil. Umetnih mas pro-

259 domačih in 115 tujih razstavljalcev iz 15 dežel je razstavljal na letošnjem spomladanskem velesejmu v Zagrebu. Razstavljeni so bili predosem številni predmeti, ki jih potrebujemo v vsakdanjem življenju. Naše domače tovarne so se spet postavile s svojimi izdelki, ki nič ne zaostajajo za inozemskimi

izvajamo zdaj 14.000 ton na leto, v letu 1965 bo ta proizvodnja znašala v enem letu 60.000 ton. Predvidena je izgradnja 500.000 novih stanovanj, 3.500 km novih cest itd. itd.

V petih letih bomo zaposlili 1.000.000 novih delavcev, od tega več kot polovico srednje in visoko kvalificiranih delovnih moči. To je le kratek izoleček iz obširnega petletnega načrta nadaljnjega razvoja Jugoslavije.

Drugi temeljni zaključki kongresa so: sprejem novega statuta Socialistične zveze, modernizacija zastarelih industrijskih obratov, razširitev in razvijanje novih oblik socialistične demokracije, nadaljnje razvijanje delavskih svetov in vsega družbenega upravljanja in nadaljnja krepitev združništva na vasi, pomoč nekaterim gospodarsko doslej še ne dovolj razvitim krajem.

Dokaz, da je Jugoslavija vodila pravilno socialistično notranjo in zunanjo politiko, je bila prisotnost štiridesetih inozemskih delegacij. To je edinstven primer, da na kongresu ene male dežele sodeluje tako veliko število inozemskih delegacij. To je nesporni dokaz zaupanja in velikega ugleda nove Jugoslavije v vseh delih sveta.

Potreben nam je mir, da bi mogli dalje razvijati vse naše ustvarjalne sile in sposobnosti. Jugoslavija se bo tudi v bodoče odločno borila za prenehanje hladne vojne, za vzpostavitev trajnega miru, za pomoč doslej še ne svobodnim narodom ter za prijateljsko in ustvarjalno sožitje vseh držav na svetu.

To so osnovne smernice V. kongresa Socialistične zveze Jugoslavije, ki je dosegel velik uspeh in po mnenju uglednih inozemskih predstavnikov po svoji pomembnosti daleč prešel jugoslovanske meje.

Izlet na prireditve

IZSELJENSKEGA TEDNA

Na zemljevidu je zarisana pot letošnjih izletnikov iz Slovenije na prireditve Izseljenskega tedna. Izlet se bo začel 4. julija in sicer na tradicionalnem ameriškem pikniku v Polhovem Gradcu. Od tam se bodo izletniki vrnili v Ljubljano, nato pa jih bodo avtobusi odpeljali na Reko in v Opatijo. Iz Opatije jih bo popeljala ladja po Jadranu v Split in Dubrovnik, od koder jih bo poneslo letalo v Beograd. Iz Beograda bodo nadaljevali pot z avtobusi v Subotico in letovišče Palič na prireditve Izseljenskega tedna. Vračali pa se bodo preko Novoga Sada v Beograd, nato z letalom v Zagreb, od tam pa z avtobusi v Ljubljano. — Potovanje bo trajalo osem dni, ki bodo za vse udeležence polni prijetnih, nepozabnih doživetij

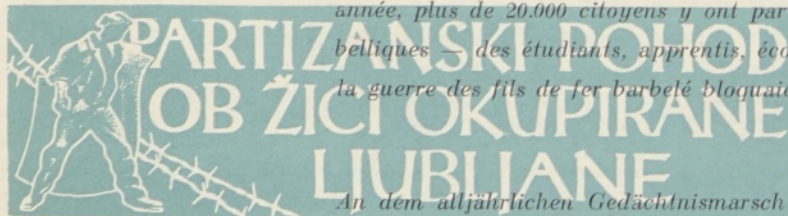

Letošnjega spominskega pohoda »Ob žici okupirane Ljubljane«, ki je vsako leto na dan osvoboditve glavnega mesta Slovenije, se je udeležilo nad 20 tisoč državljanov. Na sliki — naš povojni rod, študentje, vajenci in dijaki korakajo po krajih, kjer je med vojno bodeča žica oklepala uporno, neuklonljivo Ljubljano

There is an annual memorial march »Around the Barbed Wire of Occupied Ljubljana«, held on the anniversary of the liberation of Slovenia's capital; this year more than 20.000 citizens took part in it. In the picture: our postwar generations — students, apprentices, and school boys — marching past the places where during the war barbed wires were blockading the rebellious inflexible town

Tous les ans, à l'anniversaire de la libération de la capitale slovène, on organise une marche commémorative »Autour du fil de fer barbelé de Ljubljana occupée; cette année, plus de 20.000 citoyens y ont participé. Dans la photo: nos générations post-belligères — des étudiants, apprentis, écoliers marchant par les endroits où pendant la guerre des fils de fer barbelé bloquaient l'inflexible ville rebelle

An dem alljährlichen Gedächtnismarsch »Rings um den Stacheldraht der besetzten Stadt Ljubljana« am Jahrestag der Befreiung der Hauptstadt Sloweniens haben heuer über 20.000 Bürger teilgenommen. Auf dem Photo: unsere Nachkriegsgeneration — Studenten, Lehrlinge, Schüler — auf dem Marsch über die Stätten, wo während des Krieges Stacheldraht die aufständische unbeugsame Stadt Ljubljana einschloß

Petnajst let našega dela v svobodi

Ob devetih dopoldne je zadonelo z Ljubljanskega gradu 50 topovskih strelov, ki so se jim pridružile fanfare z Ajdovščine. Petnajst letal je preletelo mesto in kovinarski delavec v modri delovni obleki z veliko plapolajočo zastavo v roki je prikorakal na čelu velikega prvomajskega sprevoda, ki se je nato razlil v mogočno reko uspehov našega dela.

Pod morjem vihrajočih zastav je stopala naša mladina, fizikulturniki, delovni kolektivi, ki so prikazali svoje uspehe še posebej v zadnjih desetih letih, odkar smo ustanovili delavske svete. Ponosno so korakali naši kovinarji, rudarji, delavci gradbene, tekstilne, elektro industrije in številnih drugih strok. Videli smo različne velike stroje, traktorje, avtomobile, motorje, vse delo naših rok. Pozdravili smo naše mladinske brigade, mlade graditelje železniških prog, avtomobilske ceste, velikih hidroelektrarn, mostov, predorov itd. . . .

V dveh urah se je zvrstilo pred gledalci vse najpomembnejše, kar smo napravili z lastnimi silami in trudom v petnajstih letih svobode. Seveda je bil to le del vsega. Če pa bi hoteli prikazati vse, bi bil sprevod še velikokrat daljši. Zato pa so to uspešno dopolnjevali grafikoni v izložbah trgovin.

Takšnega prvomajskega praznika, kakršen je bil letošnji, Ljubljana doslej še ni doživela.

V strnjjenih vrstah so korakali športniki s svojimi zastavami

Sportsmen with their flags, marching by in rank and file

Des sportsmen défilant, leurs rangs serrés, avec leurs drapeaux

Sportler in Reih' und Glied, mit thren Fahnen

Lahka in lepa motorna kolesa — mopedi — izdelki tovarne Tomos iz Koper

Handsome, light autocycles — mopeds —, produced by the TOMOS Works at Koper

Les jolis, légers vélos-moteur (>mopeds<), produits dans la fabrique TOMOS à Koper

Die hübschen, leichten Mopeds, erzeugt in den TOMOS-Werken in Koper

Deset let delavskega upravljanja v Tobačni tovarni v Ljubljani

Ena najstarejših tovarn v Sloveniji, ki bo prihodnje leto praznovala 90-letnico obstoja, je med prvimi delovnimi kolektivi praznovala desetletnico delavskega samoupravljanja.

V svečano okrašeni dvorani je predsednik delavskega sveta prebral poročilo o delovanju delavskega sveta v preteklih desetih letih. Naloge delavskega sveta niso bile lahke. V pogonu so bili stroji, stari 60—70 let, druga tehnična oprema pa prav tako zastarela in izrabljena. Zato si je delavski svet zastavil kot svojo prvo nalogo nabavo novega strojnega parka in je tudi uspel. 12 večjih modernih strojev v tovarni že obratuje. S temi stroji se je izboljšal tehnološki proces, povečala proizvodnja, dosežena boljša izdelava, kvaliteta in oprema tobačnih izdelkov. Novi stroji olajšujejo delo in zagotavljajo zaposlenemu osebju tudi večjo varnost pri delu. Uvedena je vrsta novih cigaret, med katerimi je najbolj priljubljen »Filter 65«, po katerih je na trgu veliko povpraševanje. Delavski svet tovarne je uvedel štipendiranje mladih, nadarjenih delavcev, da bi imeli več strokovno sposobnih delovnih moči, tru-

dijo se za uveljavljanje takega sistema nagrajevanja, da bo vsak delavec plačan po učinku in kvaliteti svojega dela in jih na ta način vzpodbujal k večji proizvodnji in boljši kvaliteti izdelkov.

Poleg teh najvažnejših nalog so bile še druge nič manj pomembne, kot n. pr. izboljšanje organizacije proizvodnje, finančnega poslovanja, higiensko tehnične zaščite pri delu, gradnje novih stanovanj za delavce, izboljšanje zavestne delovne discipline, skrb za človeka in za to, da bodo v delovnem kolektivu vladali dobri tovariški odnosi itd., itd.

Direktor tovarne je maglasil, da delavski svet tovarne zasluži zahvalo in priznanje za svoje delo v celoti. Dvaindvajset najbolj marljivih članov, med njimi 8 žena, pa je v znak priznanja prejelo še lepo umetniško izdelano spomenico, na kateri je zapisano:

»ZA VESTINO IN POZRTVOVALNO DELO V DELAVSKEM SVETU — DELOVNI KOLEKTIV TOBAČNE TOVARNE V LJUBLJANI«.

Naši domači traktorji v prvomaj-
skem sprevodu

*Our domestic tractors in the May
Day Parade*

*Nos tracteurs domestiques dans la
Parade du 1er Mai*

*Unsere einheimischen Traktoren in
der Maiparade*

V prvomajskem sprevodu je več sto manekenov prikazalo naše domače modele, izdelane iz tkanin naših tekstilnih tovarn

*In the May Day Parade several hun-
dreds of mannequins were exhibiting
our domestic models made of textile
produced in our manufactories*

*Dans la Parade du 1er Mai, quelques
centaines de mannequins présentaient
nos modèles domestiques, confec-
tionnés de tissus produits dans nos fa-
briques*

Peter Puhek se je poslovil

V trenutku, ko to pišem, se vrstijo pred menoj spomini na rojaka Petra Puhka, povratnika iz Detroita v ZDA, ki se je 6. maja letos nepričakovano poslovil od nas. Umrli je v Ljubljani, kjer je živel pri svojih sorodnikih.

Prej sva se le bežno poznala z raznih prireditvev v Slovenskem delavskem domu na Liwerinois Ave v Detroitu, kjer je bil Peter ustanovitelj in predsednik tega doma vse do svojega povratka v domovino. Živel je večjidel v Detroitu in doživljal s svojimi rojaki vse dobro in slabo, kar je povedal tudi na zadnjem občnem zboru Slovenske izseljenske matice, ki se ga je udeležil kot zastopnik naših povratnikov iz ZDA.

Midva sva se podrobneje spoznala v domovini. Pripovedoval mi je, da je vsa leta hrepenel po domačih krajih in bil najsrečnejši ob prihodu v domovino, pa čeprav bi bil njegov dom v Beli krajini še tako daleč, še tako siromašen in zapuščen. Črnomelj, Metlika, Dragatuš, Obrh, Belčji vrh in Butoraj so mu bili vedno v mislih. Ko je živel v Ljubljani, jih je pogosto obiskoval.

Najino poslednje srečanje je bilo v znani gostilni »Pri sedmici«, priljubljeni izletniški »postaji« Ljubljančanov. Pripovedoval mi je o svojih doživljajih v tujini, kjer je preživel celih 56 let. Bila nas je večja družba, med njimi je bil tudi Milan Kocjan, brat Frances Epich iz Clevelanda. Nihče mi slutil, da je bilo to naše zadnje srečanje s Petrom Puhkom.

Imel je lep pogreb. V imenu Slovenske izseljenske matice se je ob odprtem grobu poslovil od njega član nadzornega odbora Cvetko Kristan. Slovenska izseljenska matica je pokojniku, ki je dolga desetletja na tujem zvesto nosil v srcu domovino, položila na grob venec, ovit s slovensko trobojnico. Težko smo odhajali z zavestjo, da smo revnejši za enega svojih najbolj iskrenih prijateljev.

Dragi Peter, naj ti bo lahka domača zemlja, ki si jo do zadnjega diha iskreno ljubil.

Lojze Zdravje

IZ NAŠIH DELOVNIH KOLEKTIVOV

3000 jeseniških železarjev bo letos letovalo v počitniških domovih na Možaklji, dalje v Crikvenici na morju in v Opatiji. Delavski svet železarne na Jesenicah je za počitek delavcev določil 10 milijonov dinarjev.

Tovarna »Sava« Kranj je 1. aprila letos začela proizvodnjo v novi tovarniški zgradbi, v kateri bodo letno izdelali 80.000 avtomobilskih gum. Ko se bodo starim pridružili še novi stroji, ki jih že imajo, bo letna proizvodnja znašala 150.000 avtomobilskih gum.

V Kropi na Gorenjskem je podjetje za izdelavo umetniških kovinskih izdelkov začelo graditi novo moderno kovačnico. Da je to res napreden in požrtvovalen kolektiv, se vidi po tem, ker se je letos odrekel letnemu dobičku, da bi moderniziral svoje obrate.

V »Industriji platnenih izdelkov« — Jarše pri Kamniku so lani zgradili počitniški dom na Jadranu, imajo pa poleg tega še lep počitniški dom na Kamniških planinah, skupaj 500 postelj.

Tovarna »Tiskanina« Kranj. Lani je 47 delavcev dobilo nova stanovanja. Letos bo dograjenih 100 novih stanovanj za delavce. Pred kratkim so odprli novo delavsko jedilnico-menzo, kjer dnevno razdelijo 1500 toplih malic in 250 kosil. Tovarna ima lep počitniški dom na morju v Fiesi, kjer je lani 80 delavk preživelo svoj letni odmor.

V desetih letih je delovni kolektiv tovarne železniških vozil »Boris Kidrič« v Mariboru pod vodstvom svojega delavskega sveta zgradil nove električne delavnice, nov transformator, moderno sušilnico in stanovanjski blok za 20 delavskih družin. Deseto obletnico delavskega sveta bodo praznovali 17. septembra.

Deset let delavskega samoupravljanja je praznovala tudi znana Mariborska tekstilna tovarna (MTT). V tem času so modernizirali predilnico, nabavili nove stroje, zgradili novo čistilnico, nabavili moderne stroje za tkalnico hlačevine, nadomestili stare tako imenovane »Valentin avtomate« z modernejšimi in zgradili za delavce sedem novih blokov z 232 stanovanji. V gradnji je še en blok, ki bo imel 64 družinskih stanovanj. Letni dopust preživijo velik del zaposlenih delavcev in delavk v velikem lastnem počitniškem domu v Crikvenici na Jadranu.

ČETRTE JULIJ DAN BORCA

Kakor krvavordeči cvetovi so po vsej deželi razsejani spomeniki borcem, padlim za našo svobodo. V kamen, marmor in bron so vklesane besede, v stihe prelite. In kakor v kamen, marmor in bron so vklesane tudi v naša srca. Mi pa jih klešemo v srca svojih otrok, da nikoli ne bodo pozabljene... Evo vam nekaj zapisov z naših partizanskih spomenikov:

*Na težke dni ostal je le spomin
težak kot v strmi gori trd korak.
Ni uničil tujec nas, ne veda,
iz srca privrela je spet beseda.*

*Slovenskim duhovnikom, tisočerim
bratom in sestram iz domovine,
izgnanim po tej cesti in tudi
drugod 1941.*

(Spominska plošča, vzdana na gradu Brestanica - Rajhenburg, od koder so Nemci izseljevali prebivalstvo Krškega in Štajerske ter slovenske duhovnike.)

*

»Tu ležijo junaki, borci iz enot IX. korpusa, padli v letih 1943—1945. Tri sto petinšestdeset jih je. Sinovi vseh narodov Jugoslavije, z Garibaldinci v bratskem objemu. Skupaj so se bojevali, skupaj izkrovaveli za svobodo in boljše življenje. Z glasom vetra, ki jim boža grobove, nam govorijo: Varujte zaklade, ki smo jih za vas odkupili s srčno krovo.

Bratje, junaki, varovali jih bomo, trdno stojimo na straži. Z gozdovi, ki šumijo nad vami, vam naša srca pojejo zahvalo.«

(Napis na spomeniku ob grobišču 365 padlih borcev NOV iz enot IX. korpusa v Predmeji, občina Ajdovščina. Napisal književnik France Bevk.)

*

*Spominski kamen ljudstvu izklesan,
oznanja partizansko govorico:
to, kar sem storil jaz, je vsak dolžan,
kdor ljubi dom, svobodo in pravico!*

(Spominska plošča na hiši št. 48 v Semiču, kjer je bil doma narodni heroj Jože Mihelčič.)

Spomenik padlim borcem v Ložu pri Rakeku

S krovo smo naša polja pognojili, da bi rodila kruh nekoč za vse ljudi. Ko za svobodo smo se v sužnjih dneh borili, smo zrl še pred smrtjo naše lepe dni.

*Svoboda je ljubezen, kruh in sreča,
umreti zanjo slava je največja, živeti zanjo je najvišji cilj.*

(Spomenik ob grobnici padlih borcev NOV v Črnučah pri Ljubljani. Napisal Fran Albreht.)

*

*Za dom živeli smo, za dom smo pali
življenje za svobodo žrtvovali.
Nenehno jo krepite, bogatite,
neokrnjeno sinovom izročite.*

(Spomenik v Metliki, posvečen 366 padlim borcem NOV in žrtvam fašističnega nasilja.)

Na trdo pot ste šli,
za nas izkrovaveli,
zato naš rod živi
in boste vi živeli.

Spomin na vas žari,
za vas gori ljubezen,
vaš grob je hram časti
in slava sije čezenj.

(Grobišče s spomenikom 45 umrlim ranjencem, borcem NOV v bolnišnici Jelendol in Jelenbreg, Kočevski Rog. Besedilo je napisala pokojna pesnica Lili Novy.)

*

Poljubljali smo v smrti to zemljo,
ki ni nikjer je lepše pod zvezdami.

Kot nam, naj vam srce gori za njo,
naš duh naj v vas živi in naj jo brani.

(Spomenik na pokopališču ob spomeniku 50 padlim borcem in žrtev fašističnega nasilja v Zlatem polju, občina Domžale.)

Mile Paolin

Jože Smit

Svobodni zemlji

Zemlja slovenska, tesno sem te k srcu privil.
Puntar ljubezni in vendar srcu pokoren
s prsti oral sem te, z znojem pojil,
zate sem s tujcem se davil uporen,
zate tovariše v borbah gubil.

Mislim na Kras: ko kamen si trda bila,
suha, od sto tisočerih ustnic izpita,
strašno kričala so žejna ti tla,
pa je priteklo iz prsi »bandita«,
da si zmehčala se v krvi nam vsa.

Spet si zakrivaš čista z zelenjem telo,
grudi usehle so spet ti studenci napeli,
vdano te orje orač, z neskrunjeno slo,
tvoji sokovi so paša čebeli,
v tvojih gozdovih ptice pojo.

Gledam te, zemlja, vonjam tvoj čudežni cvet:
moja si, srečen sem v tvoji dragi posesti,
v tebi smehlja se mi srečnejši svet,
ljubil te bom in pozabljal bolesti,
ki sem bil vanje predolgo ujet.

Vrečico slovenske zemlje so mu položili v grob

Prav ob zaključku junijske številke smo prejeli iz Stolberga v Nemčiji žalostno sporočilo, da je 23. aprila zvečer umrl naš zvesti naročnik Anton Taufer. Podlegel je rudarski bolezni silikozi, ki ga je nad dve leti priklepala na bolniško posteljo. Kljub vsemu pa smo upali, da se mu še povrne zdravje, in ko smo v majski številki objavili njegovo fotografijo, smo mu to prav iz srca zaželeli. Ker smo vedeli, kako rad bere slovenske knjige, smo mu poslali tri knjige, ki jih je prejel prav na večer pred svojo smrtjo.

Pokopali so ga 29. aprila in sta k pogrebu prišla tudi njegov sin in hčerka, ki živita v Sloveniji — v Litiji. Izpolnila sta mu njegovo zadnjo željo in mu položila v grob vrečico slovenske zemlje, ki sta jo prinesla s seboj.

Dragi rojak Anton, naj ti da grudica slovenske zemlje v grobu na tujem miren počitek. Vsem tvojim ob bridki izgubi naše iskreno sožalje!

Slovenska izseljenska matica

Spomenik »Illegalca« v Ljubljani

Tam, kjer so zdaj močvirni travniki, bodo v prihodnjih letih nastali sočni pašniki, na katerih se bodo pasle črede živine. Z obsežnimi osuševalnimi deli, ki bodo veljali nad tri milijarde dinarjev, bo namreč Barje v prihodnjih letih izpremenjeno v veliko živinorejsko središče. Poskusi na delno melioriranih (osušenih) zemljiščih združnega kmetijskega posestva Barje so bili nad vse ugodni. Pridelek na teh poskusnih poljih je bil skoraj petkrat večji. V prvem obdobju osuševalnih del, ko se bodo obdelovalne kmetijske površine povečale od sedanjih 2400 ha na 8000 ha, se bo povečalo število govedi od sedanjih 1147 glav na 4000 glav, od tega bo 3200 krav, ki bodo dajale Ljubljani 40 odstotkov potrebne dnevne količine mleka. V načrtu je tudi gradnja tovarne za močna krmila. Ko bodo Barje v celoti meliorirali, bo dosegla živinoreja stopnjo, ki je predvidena v načrtu. Tedaj bodo redili privatni lastniki okrog 10.500 krav, združna posestva pa okrog 15.000. Načrtno bodo gojili tudi pršutarje (okrog 42.000 glav) in mlado živino za baby-beef (15.000 glav).

Tako bo maše starodavno Barje izgubilo svojo nekam otožno idiličnost in postalo pomembno gospodarsko središče. Zdaj, ko se začneja uresničevati njegova velika prihodnost, je prav, da se bežno dotaknemo tudi njegove preteklosti.

Ljubljansko barje je znamenito celo v kulturni zgodovini človeštva kot kraj, kjer so bila v kameni dobi velika mostiščarska naselja. Tedaj ni bilo barja, marveč se je v prostrani kotlini, ki je bila zaprta tudi na severni strani, kjer se zdaj med Gradom in Rožnikom vije Ljubljana, razprostiralo veliko jezero. Na njegovem robu, na vodi, so stale »stavbe na koleh«. Kakšna so bila mostiščarska naselja, kažejo modeli v muzejih.

Zdaj je Barje še deloma močvirje. Sicer je tu že mnogo obdelovalne zemlje, vendar so v večini še močvirni travniki. Njive so marsikje še zmeraj v nevarnosti, da jih ne zalije voda med povodnijo. Zdi se, kakor da Barje ne more pozabiti, da je bilo nekoč jezero.

Zgodovina osuševanja Barja se začne v resnici že v Valvasorjevih časih. Najstarejši načrt za osuševanje Barja sta sredi 16. stoletja izdelala Italijana Stefano de Grandi in Nicolo Vandahalo. Poklicali so ju kot izvedenca, kakor poroča slavni zgodovinar Valvasor. Vendar je verjetno, da

so se z Barjem bolj ali manj ukvarjali že Rimljani. Vsekakor je bila že v rimski dobi živahna plovba po Ljubljani. Rimljani so za številne svoje stavbe lomili v Podpeči črni apnec in v Ljubljani je v starih hišah ter v ostankih rimske Emone največ tega kamna.

Kot pravi začetek osuševanja Barja, čeprav zelo skromen, velja prvo pomembnejše osuševalno delo na sedanjem ožjem ljubljanskem ozemlju v letih 1762—1769. Tedaj je Zorn pl. Mildenheim, upravitelj tobačne tovarne, dal osušiti 215 oralov zemlje ob Tržaški cesti.

Po Zornu se dandanes imenuje glavni odvodnik — Cornovec, ki pa je precej daljši od prvotnega prekopa.

Prvi uspeh je vzpodbudil več posnemovalcev. Prvi je bil samostan v Bistri, na južnem robu Barja pri Vrhniku. Tam so pridobili nekaj zemljišč, ki pa niso bila strnjena. Za Barje se je v tistih časih začela zanimati tudi Marija Terezija. Zato je bila leta 1770 imenovana posebna komisija. Njen član jezuit Gabrijel Gruber, ki je bil profesor matematike v ljubljanski jezuitski šoli, je prevzel nalogo, da izdela načrt za odtok vodâ z Barja. To nalogo je opravil, čeprav ne najboljše, in njegovo ime je ostalo v zgodovini osuševanja Barja. Po njem se imenuje prekop, ki so ga skopali med Gradom in Golovcem. Gruberjev prekop so začeli kopati leta 1772 in leta 1780 so ga izkopali. Stroški so bili za tiste čase velikanski: 219.809 goldinarjev 18 krajcarjev... Gladina pri-

Zapornica poleg poskusnega polja v Črni vasi na Barju. Z njo ob suši dovajajo, ob deževju pa znižujejo raven talne vode

Mnogi rojaki, ki so doma iz Bele krajine, so se v mladosti gotovo kdaj ustavili v gostilni pri Makarju ali pri Gerbcu v Metliki in si privoščili kozarček pristne kapljice. Kakor vidite na sliki, obe gostilni še obstajata, le da bo letos do občinskega praznika med njima položen asfalt. Cesta skozi vso Metliko bo asfaltirana in razširjena. Zato pa bo treba porušiti nekaj starih hiš, ki so v napoto. Toda tako je pač povsod, da se staro mora umakniti novemu — naprednejšemu

tokov Ljubljani na Barju je potem upadla celo nad pol metra. Nastajali so prvi barjanski travniki. Ljubljanski magistrat je ob koncu 18. stoletja začel deliti prva barjanska zemljišča. Toda prekopov in jarkov pa niso mikdar dovolj redno vzdrževali. Povodnji so se ponavljale skoraj redno.

V dneh znamenitega ljubljanskega kongresa, ko so tedanji evropski mogotci krojili Evropi nove meje in postave, ker je bil Napoleon premagan, se je cesar Franc pozanimal tudi za Barje. Sicer pa je bilo tedaj Barje ali Mestni log veliko lovišče. Dne 14. avgusta 1823 je izšel cesarski odlok, naj začno z deli. Najprej so podrli prastare mlinske jezove na Ljubljani. Čez tri leta potem so ustanovili krajevno komisijo za osuševanje Barja. Na splošno so v prvi polovici prejšnjega stoletja opravili več osuševalnih, zboljševalnih (melioracijskih) in drugih del na Barju, kakor pa kdaj kolikoli prej ali pozneje. Skopali so nad 102 km obcestnih jarkov, naredili nad 36 km občinskih cest in nad 56 km tako imenovanih štradonov, barjanskih poti, skopali 115.605 glavnih odvodnikov itd.

Potreba po nadaljnji poglobitvi Ljubljani se je še nadalje bolj čutila. Po načrtu Antona Bayerja so leta 1867 končali poglobitvena dela. Nastajala so barjanska maselja. Naseljenci pa so sprva bolj kvarili Barje kakor pa obdelovali zemljo. Rezali so šoto in z njo kupčevali. Končno so strokovnjaki dokazali, kako je to škodljivo; šotna plast je namreč glavni nosilec obdelovanja. Do prve svetovne vojne pa še niso dovolj zaustavili rezanja šote.

V stari Jugoslaviji je bilo Barje precej zane-marjeno. Večje delo je bilo ponovna poglobitev Ljubljani v mestu, kjer je dno struge še zmeraj zelo zadrževalo vodo. Regulacijska dela so končali leta 1938, miso pa še postavili dveh jezov z zapornicami. Vodo je treba uravnati, saj ne gre le za to, da bi jo hitro odvajali z Barja. Barjanska zemlja ima svoje posebnosti. Biti mora primerno vlažna, da lahko rodi. Če se preveč posuši, razpade v prah, ki ga mi mogoče oživetiti.

Barje pa ima še druge posebnosti, tako da je toliko težavnejša naloga, kako bi ga naj spremenili v rodovitna polja ali cvetoče vrtove. Pri tej nalogi je zdaj zaposlenih mnogo naših najboljših strokovnjakov. Z Barjem se ukvarjajo znanstveni zavodi. Na Barju bodo nastala naša največja živinorejska posestva, ki bodo sama zalagala Ljubljano z mlekom in mesom. Toda ne šele v daljni prihodnosti. Velike spremembe se dogajajo že pred našimi očmi.

Izračunali so, da so v dosedanjih obdobjih osuševanja Barja vložili v vsa dela toliko, kolikor znaša vrednost 8.200 kg zlata. Verjetno bo treba vlagati še nadalje zlato v Barje, toda posledaj se bo to obilno obrestovalo. Če je bilo doslej Barje močvirje, ki je požiralo zlato, bo že v bližnji prihodnosti rudnik zlata. Pridelki novih posestev so na zboljšani barjanski zemlji presenetljivo veliki. To pa je šele začetek. Od leta do leta bo več obdelovalne zemlje in zemljišča bodo čedalje boljše. Na posestvih bo skokovito marščalo število živine. Investicijski program kaže, da bo vlaganje donosno. Z zaupanjem lahko gledamo v prihodnost našega Barja.

— Hotel »Turist« v Ljubljani je dogradil dve nadstropji in pridobil 57 postelj. Sobe so urejene z vsem sodobnim komfortom. Tudi hotel »Slon« gradi novo poslopje.

— Tovarna Litostroj v Ljubljani gradi prostore za novo restavracijo za svoje delavce in uslužbence z zmogljivostjo 1410 dnevni obrokov.

— V Kočevju nadaljujejo z gradnjo novega vajenskega doma. Imel bo prostora za 62 vajencev.

— Že letos bodo začeli v Kočevju graditi novo splošno bolnišnico.

— Ljubljana bo v prihodnjih letih dobila novo mestno bolnico, ki bo imela kirurški, traumatološki, interni, otaringološki, okulistični in nevrološki oddelek.

— V Velikih Laščah gradijo novo mlekarno, v Stični in Novi vasi pa so tamkajšnje mlekarne preuredili in povečali.

— Med Kobaridom in Starim selom so osušili okrog 200 ha zemljišč, ki jih je prej poplavljal Idrijca. Osušena zemljišča bodo dajala dobro krmo.

— Na Izlakah bo v dveh letih popolnoma preurejena in povečana tovarna keramike in elektroporcelana, ki bo zaposlila 300 ljudi.

— V ljutomerski občini je letos delovalo 8 kmetijskih šol, in sicer na Cvenu, Veržeju, Vučji vasi, Križevcih, Bučkovcih, na Stari cesti, Podgradju in na Razkrižju. Obiskovalo jih je 245 mladincev in mladink, ki so končali osemletko.

Okolica Mirne na Dolenjskem

Brestanica — v zadnji vojni zbirno središče Dolenjcev, ki jih je okupator izseljeval

Videm pri Krškem, danes pomembni industrijski kraj

DOMAČI DEŽELI

— Rekordno število 123 parov se je v Ljubljani poročilo v soboto pred prvim majem in s tem združilo ta svetli skupni praznik, ki je bil letos ob 15-letnici osvoboditve še tem pomembnejši, tudi s svojim življenjskim praznikom.

— V Pivki so na praznik dela odprli nov zdravstveni dom, ki je med najlepšimi v koprskem okraju.

— Na Toplem vrhu nad Črnomljem so zgradili lovci udoben lovski dom, ki je bil slovesno odprt prvega maja.

— Po prvem jugoslovanskem naftovodu, ki je speljan med Siskom in 17 km oddaljenim Stružcem, je na praznik dela stekla prva nafta. V Stružcu so najbogatejša naftna polja v Jugoslaviji. Po mnenju strokovnjakov je tam okrog 16 milijonov ton lahke nafte.

— Na Reki so splovili doma izdelano motorno linijsko ladjo »Primorje« z nosilnostjo 10.500 ton, ki bo plula na progi Jadran—Severna Amerika.

— V Skopju (Makedonija) so dali prvega maja v promet nov most preko Vardarja.

— V Štipu (Makedonija) so na delavski praznik odprli novo tekstilno šolo.

— V Strugi (Makedonija) je začela prvega maja obratovati nova tovarna trikotaže.

— V Bjelovaru (Hrvatska) so odprli prvega maja novo tovarno vezanih plošč.

— V Laščah na Dolenjskem bo spet na razpolago 100 novih delovnih mest, ko bo podjetje »Pletilstvo«, ki si je nabavilo nove stroje, odprlo dva nova obrata.

— V ribniški občini bodo uredili več pitališč za živino.

— V Murski Soboti bodo začeli z urejanjem kanalizacije. Za začetna dela je določenih 55 milijonov dinarjev.

— Murska Sobota bo prihodnje leto dobila novo železniško postajno poslopje.

— Nad 50 ton starega papirja so zbrali ljubljanski šolarji in zanj iztržili nad milijon dinarjev. Denar bodo porabili predvsem za počitniška letovanja.

— Ljubljana gradi veleblagovnico s samopostrežbo na prostoru med Miklošičevo cesto in Cigaletovo ulico, ter novo veleblagovnico za prodajo elektrotehničnega blaga.

— Dva nova hotela bo dobila Ljubljana. Prvi bo stal na Gospovetski cesti. Imel bo 400 postelj in bo namenjen predvsem inozemskim turistom. Drugi v ulici Moše Pijade bo imel 414 postelj in bo zaradi bližine glavnega kolodvora in glavne avtobusne postaje predvsem primeren za poslovne ljudi. Oba hotela bosta imela tudi restavracijo in prostor za parkiranje avtomobilov itd.

— V Prosenjakovcih so začeli graditi nov obrat za strojno pletilsko obrt, ki bo delovala s Tovarno perila »Mura«.

— V Ljutomeru bodo letos podjetja za svoje uslužbence zgradila več novih stanovanjskih blokov.

Motiv iz Robanovega kota

Zaga in tovarna pahištva v Loški dolini

Poleg drugih krajev, ki sem jih poznal v mladih letih v rojstni deželi, sem preteklo poletje, ko sem obiskal domovino, obiskal tudi grad Snežnik, ki se skriva med gostimi vitkimi smrekami na južni strani Loške doline. Tam sem bil pred pol stoletjem zaposlen. Videl sem, da se v gradu samem od takrat ni veliko spremenilo. Sobane so še vedno polne starega dragocenega pahištva in na stenah vise še vedno slike nekdanjih lastnikov. Ob straneh širokega stopnišča so nagačene živali od medveda do male podlasice, od orla do drobnega ptička kraljička. Težki viteški oklepi, ščiti in staro orožje spominja na davne čase, ki so za vedno minili. Krasni lestenci še vedno vise s stropov. Le v tem je razlika, da v njih ne gore več sveče, temveč elektrika.

V starih časih je grad obdajal obrambni jarek, ki se je polnil z vodo iz studenca, ki je izviral tik za gradom. V grad se je prišlo po dviznem mostu. Pozneje je bil jarek spremenjen v ribnik, dvizni most pa je zamenjal zidani most. V mojih mladih letih je bil pri gradu lep cvetličnjak. Po belih stezicah se je sprehajala nemška gospoda, ki je prišla v goste h grajskemu gospodu.

Tudi ta grad ima za tamkajšnje kmete žalostno zgodovino. Bila je tlaka, valpti, ki so priganjali kmete k delu. Graščak je bil tudi sodnik in v gradu so bili zaporji. V mogočnih kletih so v zidovih še vedno železni obroči, kamor so privezovali jetnike.

V času kmečkih puntov se je zdramil tudi loški kmet. Kmetje so navalili na grad oboroženi s krampi in lopatami. Na težkih dvojnih železnih vratih so še danes vidni sledovi kmečkih sekir. Ko je graščaku trda predla, je stopil na mali balkonček, od koder je včasih razglašal sodbe, in obljubil kmetom nekatere svoboščine.

Mnogo časa je že preteklo od takrat. Po prostranih grajskih gozdovih, ki se raztezajo pod mogočnim Snežnikom tja do hrvatske meje, je še vedno dosti različne divjadi, kakor je je bilo v časih, ko so tam trobili lovski rogovi grajske go-

Anton Okolish, Barberton

Obiskal sem Loško dolino

spode. Pred več kakor sto leti je graščak dovolil loškim kmetom, da si na pripravnih krajih zredčijo gozd in naredo laze, kjer bodo lahko za lastno porabo kosili in pripravljali seno. Seveda je bilo graščaku takrat največ za to, da bi imela njegova divjačina zadosti paše. Kmetje so si res uredili laze, od katerih posamezne še danes nosijo imena po svojih lastnikih. Teh pravic pa kmetje niso dolgo imeli, kajti že naslednji graščak jim jih je vzel. Pritožili so se, a tožbo izgubili na vseh instancah. Niti na Dunaju niso nič dosegli. Kmet iz moje rojstne vasi Nadlesk je osebno nesel prošnjo cesarju. Pa ni nič dosegel. Rekli so mu, da samo ustna obljuba, ki jo je dal prejšnji graščak kmetom, ne velja. Ker kmetje niso plačevali davka od lazov, si jih tudi ne morejo lastiti.

Graščina je zdaj last države, ki skrbi, da se gozd zmerno in načrtno seka. Les obdelujejo na novi moderni žagi v sredini Loške doline, kjer je tudi lepo urejena tovarna pahištva. V njej je zaposlenih več sto delavcev. Pri graščini redi tamkajšnja kmetijska zadruga veliko lepe plemenske živine. Ob cesti blizu grajskega vhoda je v kamen vsekano nemško ime gradu: Schneeberg. Tudi to je eden izmed spominov na davne dni, ki se ne bodo vrnili. Danes poznajo ta kraj in grad pod imenom Snežnik. Tu je tudi končna postaja avtobusa, ki vozi iz Ljubljane. Po prvi svetovni vojni je precej obširnega grajskega gozda pripadlo Italiji in na to še danes spominjajo kamniti mejniki. Tudi ti so danes samo še spomin preteklosti.

Ko sem po dolgih letih obiskal ta dragi domači kraj, kjer se je še nedolgo šopiril tujec, mi je bilo toplo pri srcu ob zavesti, da je tudi ta lepi kotiček za vedno last moje rodne domovine, matere Slovenije.

Grad Snežnik

Kulturno-prosvetno življenje v ameriški Sloveniji

Letošnja spomladanska sezona koncertov in drugih prireditev slovenskih kulturnoprosvetnih društev v Združenih državah se je pričela že zgodaj. Tako je že 17. januarja uprizoril *pevski zbor »Zarja«* v Clevelandu v dvorani Slovenskega doma z lepim uspehom komično opereto v dveh dejanjih Janka Gregorca »Jaz bi te že rada imela«. — 20. februarja je imel ta zbor tudi družabni večer z različnimi varietejskimi točkami. — 28. februarja je priredil *dramski zbor »Anton Verovšek«* iz Clevelanda v Slovenskem delavskem domu na Waterloo Rd. kmečko burko »Vaška Venera«, ki jo je režiral Louis Kaferle. Dosegla je velik uspeh. — Istega dne je imela samostojen koncert tudi priljubljena solistka Glasbene matice *mezzosopranistka June Price* v veliki dvorani Slovenskega narodnega doma na St. Clair Ave v Clevelandu. — 3. aprila je bil v Slovenskem narodnem domu v Clevelandu *koncert mladinskega zbora krožka št. 2 SNPJ iz Clevelanda*, ki združuje mladino tretjega rodu slovenskih priseljencev. Prireditev je vodil Anton Šubelj. Osrednja točka je bil odrski prizor »Takrat v starih časih« s petjem in plesom. Uspeh koncerta je bil zelo velik. — 10. aprila je imel svoj spomladanski koncert *mladinski pevski zbor pri SDD* na Waterloo Rd. V zboru sodeluje 55 mladih pevcev, v glavnem tretjega izseljenskega rodu. Zapeli so 20 slovenskih pesmi. 3. aprila je ta zbor nastopil tudi na televiziji po kanalu 5 v Clevelandu. Zapeli so več pesmi, nekateri člani zbora pa so tudi zaplesali, oblečeni v slovenske narodne noše. Vodi jih Joseph Gregurincich. — Istega dne je imela svoj spomladanski koncert tudi *Glasbena matica iz Clevelanda* v dvorani SND na St. Clairu. V prvem delu so peli Rossinijevo skladbo »Stabat Mater«, v drugem pa so bile slovenske narodne in umetne pesmi. Zbor je vodil Tone Šubelj. Ob tej priložnosti je praznovala zaslužna solistka tega zbora Anna Safred 25-letnico sodelovanja pri zboru in prejela od pevcev in pevke lepo spominsko darilo.

24. aprila sta bila v Clevelandu kar dva slovenska pevska koncerta. V Ameriško-jugoslovanskem centru (Slovenskem društvenem domu) v Euclidu pri Clevelandu je bil koncert *pevskega zbora »Slovana«*; v Slovenskem delavskem domu na Waterloo Rd. v Collinwoodu pa je imel koncert *pevski zbor »Jadran«*, ki je s tem koncertom proslavljal tudi svojo 40-letnico.

Istega dne je imel v tamošnjem Slovenskem domu koncert *mladinski pevski zbor »Prešeren«* v Pittsburghu, Pa. Na koncertu je sodelovala tudi skupina mladinskega krožka št. 21 SNPJ v Sharonu, Pa. Ta skupina je nedavno nastopila z uspehom na koncertu v Yukonu.

30. aprila je imel svoj spomladanski koncert *pevski zbor »Prešeren«* iz Chicaga, Ill., ki je bil letos združen s kabaretnim večerom. — 1. maja je bil na zahodni strani Clevelanda (Denison Ave) koncert *pevskega zbora »Triglav«* pod vodstvom Toneta Šublja. Matt Gouze in njegovi *tamburaši iz Pittsburgha* pa so istega dne imeli koncert pri društvu št. 614 SNPJ »Struglers«. *Pevski zbor »Planina«* iz Maple Heightsa pri Clevelandu pa je imel svoj spomladanski koncert v Slovenskem narodnem domu na 5050 Stanley Ave 15. maja.

Tudi nekaj iger je bilo. *Slovenski oder v Clevelandu* je 10. aprila priredil v dvorani sv. Vida pasijonsko igro, čeprav je zaradi tega trpel obisk na koncertu Glasbene matice, ki ima spomladanske koncerte navadno vsako cvetno nedeljo. *Slovensko društvo »Triglav«* v Milwaukeeju je organiziralo 24. aprila gostovanje slovenske igralske družine iz Chicaga z veseljigrjo »Ubogi samci« v režiji Filipa Stanovnika. V New Yorku pa je *dramski odsek kulturnega društva »dr. France Prešeren«* priredil ob materinskem dnevu dramo Nicodemija »Sovražniki«.

Ta kratki pregled verjetno ni popoln. Zbral sem vanj pač vse, kar sem zasledil v našem naprednem tisku iz ZDA. Kaže pa lepo in razgibano prosvetno udejstvovanje naših rojakov. Škoda je le, da ni medsebojnega dogovora in imajo ob istem času večkrat tudi po dva koncerta, čeprav na drugem koncu velemesta Clevelanda. Toda zavednih Slovencev — žal — ni več toliko, da bi si tako dvojnost lahko večkrat privoščili, ker prav gotovo trpita zaradi tega oba prireditelja. V prihodnje bi bil potreben vnaprejšnji dogovor.

Cv. A. K.

Ob 45-letnici slovenskega narodnega doma v Clevelandu

Čeprav so imeli pred prvo svetovno vojno v Clevelandu že več manjših dvoran in domov, so želeli postaviti še kak večji osrednji narodni dom. Tako je že 27. julija 1910 sklenilo leta 1897 ustanovljeno društvo Slovenski Sokol, da zgradi v Clevelandu Sokolski dom. In že 8. avgusta 1910 so kupili za 3000 dolarjev zemljišče za to stavbo na vogalu Glassove ceste in vzhodne 61. ulice. Za dom so zbrali 15.000 dolarjev, naprej pa ni šlo.

Akcijo je nadaljeval prerano umrli Josip Jarc, javni notar ter poslovodja listov Nova domovina in Amerika (pozneje imenovanega Clevelandska Amerika), ki je mnogo pomagal clevelandskim rojakom. Takrat je postavil načelo: Slovenski

narod pod svoj krov, v svojo narodno hišo! Naslov te hiše pa naj bo zaradi tega Slovenski narodni dom!

Sklical je tudi prvi sestanek za ta dom 5. avgusta 1914, od katerega dalje se nekako šteje zgodovina tega doma.

Glavni iniciator Josip Jarc je sicer umrl 3 dni po drugi konferenci za ta dom, 18. marca 1916. Na njegovo priporočilo je vzel zadevo v roke Frank Lunka. Ta je sklical drugo konferenco, ki je bila 15. marca 1916. Na njej je bilo zastopanih že 36 podpornih in kulturnih slovenskih društev z 71 delegati in delegatkami. Izvoljeni so bili tudi že prvi odbori. Predsednik prvega upravnega odbora (direktorija) je bil zdravnik dr. Frank J. Kern, podpredsednik Josip Kalan, tajnik Frank Hudovernik in blagajnik Mihael Setnikar. Dalje so izvolili še nadzorni, stavbni in finančni odbor. Vsi so se zelo trudili za postavitve doma.

Na konferenci 13. decembra 1916 so izvolili odbor za leto 1917, ki si je že ogledal posestvo, na katerem naj bi dom stal; tretji direktorij za leto 1918 pa je to posestvo že tudi kupil. Sokolsko zemljišče, o katerem govorimo uvodoma, pa je mnogo koristilo za prirejanje vsenarodnih prireditvev za zbiranje prispevkov za dom. Zemljišče za dom je stalo 55.000 dolarjev. Leta 1919 so pri-

čeli pripravljati načrte za gradnjo doma in peti direktorij je leta 1920 pripravil že vse podrobne načrte. Vogalni temeljni kamen je položil osmi direktorij 15. aprila 1923. Pod devetim direktorijem pa je bil cilj dosežen — 2. marca 1924 je bila slovesna otvoritev tega doma, ki je največji narodni dom ne le v Clevelandu, temveč v vsej Ameriški Sloveniji. Ta dom navadno imenujemo Slovenski narodni dom na St. Clairu.

V letih 1959 in 1960 je direktorij Slovenskega narodnega doma vrnil vsem solastnikom doma (delničarjem) z 10. odplačilom še zadnji dolar od plačanih desetih dolarjev za delnico. Tako je Slovenski narodni dom, ki je stal več sto tisoč dolarjev, povsem odplačan. Lastniki delnic in solastniki doma pa so ostali kljub temu odplačilu še naprej lastniki doma v sorazmernem deležu skupne vrednosti doma.

Slovenski narodni dom je ponos ne le clevelandskih, marveč vseh ameriških rojakov. Zaradi tega ni čudno, da so 45-letnico pobude za dom in prve konference, ki je dala smernice za zidavo tega doma, svečano proslavili. Proslava je bila 20. marca v veliki dvorani doma in na njej je bilo več kakor 600 udeležencev, precej med njimi je bilo tudi mladine in gostov iz naselbin izven Clevelanda.

Cd. A. K.

VIII. Ljubljanski festival

Ljubljana 1960

The 8th Ljubljana festival

Ljubljana 1960

Jugoslavija

I. NAGRADNA REVIJA JUGOSLOVANSKEGA BALETA

Prva polovica julija 1960, prva predstava 30. junija,
Ljubljana, Križanke

Program

50. VI. OPERA LJUBLJANA:
S. Prokofjev: Pepelka
2. VII. OPERA BEOGRAD:
Ch. A. Adam: Giselle
4. VII. OPERA SARAJEVO:
  1. *E. Grieg: Koreografske sekvence*
  2. *Rossini-Respighi: Pravljična prodajalna*
  3. *K. Baranović: Lectovo srce*
6. VII. OPERA ZAGREB:
  1. *B. Sakać: Simfonija o mrtvem vojaku*
  2. *B. Bartok: Čudoviti mandarin*
  3. *S. Rahmanjinov: Rapsodija na Paganinijevo temo*
9. VII. OPERA SKOPJE:
  1. *P. I. Čajkovski: V. simfonija*
  2. *A. Ponchielli: Baletne impresije*
  3. *Rossini-Respighi: Pravljična prodajalna*

Yugoslavia

THE FIRST PRIZE-COMPETITION OF THE YUGOSLAV BALET

In the first half of July 1960. Opening performance:
30th June, Ljubljana, Križanke

Program

50. VI. OPERA OF LJUBLJANA:
S. Prokofjev: Cinderella
2. VII. OPERA OF BELGRADE:
Ch. A. Adam: Giselle
4. VII. OPERA OF SARAJEVO:
  1. *E. Grieg: Choreographic Sequences*
  2. *Rossini-Respighi: The Fairy Shop*
  3. *K. Baranović: The Heart of Gingerbread*
6. VII. OPERA OF ZAGREB:
  1. *B. Sakać: Symphony about a Dead Soldier*
  2. *B. Bartok: The Marvellous Mandarin*
  3. *S. Rahmanjinov: Rhapsody on a Theme of Paganini's*
9. VII. OPERA OF SKOPJE:
  1. *P. I. Čajkovski: The 5th Symphony*
  2. *A. Ponchielli: Ballet Impressions*
  3. *Rossini-Respighi: The Fairy Shop*

❖ K U L T U R N I ❖ Z A P I S K I ❖

Za prvi maj je predsednik Jugoslavije Josip Broz-Tito odlikoval večje število državljanov. Med temi so Red dela I. stopnje prejeli književnik Tone Seliškar, književnik Fran Albreht, dr. F. Koblar in gledališki igralec Janez Jerman.

V *Jakopičevem paviljonu v Ljubljani* je bila odprta razstava del velikega slovenskega krajinarja lani umrlega Franceta Pavlovca. S to razstavo so naši likovni umetniki počastili letošnji delavski praznik in kongres likovnih umetnikov Jugoslavije, ki je bil maja v Ljubljani.

V *Begunjah* so v nekdanji zloglasni kaznilnici prvega maja odprli spominski muzej v desetih celicah smrti, kjer so z dokumenti prikazane grozote in mučenja, ki jih je med zadnjo vojno moralo prestopiti 12.026 tu zaprtih Slovencev in 186 talcev, katere so pomorili v Dragi.

Pionirji v radgonski občini, ki so vključeni v pevske zборе, so 15. maja nastopili na svojem šestem mladinskem pevskem festivalu. S tem so počastili 15-letnico osvoboditve.

Novo šolo so začeli graditi v Turnišču pri Ptuju. Imela bo osem učilnic.

Okrog 150 znamenitih fresk iz srednjeveških samostanov v Srbiji, Makedoniji in Črni gori je bilo razstavljenih na razstavi srednjeveških fresk v Narodni galeriji v Ljubljani.

Naši slikarji Oton Gliha, Janez Bernik, Petar Lubarda, Marij Pregelj in Gabrijel Stupica, grafik Riko Debenjak in kipar Drago Tršar so priredili razstavo svojih del v privatni galeriji »Milion« v Milanu. Razstavo bodo pozneje prenesli tudi v nekatere

druge kraje v Italiji, med temi tudi v Rim.

Jugoslovanska kulturna delegacija, ki se je mesec dni mudila v Indiji in 12 dni v Iraku, se je vrnila v domovino. V obeh deželah so se naši kulturni delavci seznanili s tamkajšnjimi kulturnimi spomeniki, ter z delom univerz in umetniških akademij. Slovence je v delegaciji zastopal pesnik Peter Levec.

Več znanih tujih književnikov bo letos obiskalo Jugoslavijo. Med prvimi je bil gost jugoslovanskih književnikov znani francoski avtor Jean Paul Sartre.

Nov kulturni dom so izročili svojemu namenu v Gračaricah pri Kočevju. Dom ima tudi televizijski sprejemnik, ki ga je kupilo kmetijsko gozdarsko podjetje Kočevje.

Tri visoke literarne nagrade — dve sto, sto petdeset in sto tisoč dinarjev je razpisal Delavski oder v Ljubljani za najboljše mladinske igre, primerne za mladino od 14. do 18. leta. Natečaj bo zaključen 1. oktobra.

Ljubljanski radio je prvega maja zvečer prvič oddajal radijsko igro »Zgodba o Šimnu Sirotniku«, ki jo je po Cankarjevi noveli priredil za radio književnik Mitja Mejak.

Partizanska Bela krajina je bil naslov obsežne razstave Belokranjskega muzeja v Metliki, ki so jo odprli konec aprila za »Teden muzejev«.

V *Ljubljanskem Zavodu za slepo mladino* delujejo krožek družabnih plesov, folklorni krožek in šahovski krožek, ki je priredil že več simultank, in trije glasbeni ansambli. Dramski krožek je 8. marca uprizoril igro »Šipkov grm«. Skupaj z mladinskim krožkom »Majde Šilc« so pa priredili lepo uspeli glasbeno-kulturni večer.

Dve novi domači deli na mariborskem odru. Slovensko narodno gledališče v Mariboru je z uspehom uprizorilo komedijo Miloša Mikelna »Golobje miru« in dramo Mihe Remca »Mrtvi kurent«. Obe deli sta bili lani nagrajeni na natečaju Delavskega odra v Ljubljani.

Ina Slokan

France Pavlovec: *Mlin*

Kaj delajo naši na tujem

Iz Aleksandrije

KAKO SMO PRAZNOVALI 1. MAJ

Prav za prvi majski praznik je bilo v našem pristanišču sedem jugoslovanskih ladij, med temi tudi »Kosovo«, naša največja trgovska ladja. Člani posadk so z nami v našem Jugoslovanskem domu, ki je bil lepo okrašen, praznovali prvi maj. Tako so imeli naši pomorščaki res redko priložnost, da so v tako velikem številu obiskali naš dom in daleč od domovine s svojimi rojaki praznovali prvi maj. Vsak je našel zase razvedrilo, eni v družabnih igrah, drugi v plesu in tretji v naši lepi pesmi. V kratkih odmorih, ko so utihnille pesmi in glasba, so povsod zažuboreli živahni pogovori — vsi so govorili o domovini. Saj je lepo povsod, a doma pač najlepše. Sreča je sijala na obrazih tistih, ki so se po večmesečnih plovbah vračali spet k svojim dragim v domačo deželo.

Vedno več ladij iz Jugoslavije pristaja v našem pristanišču in njihove posadke nas skoraj dnevno obiskujejo. Radi prihajajo k nam, kjer najdejo razvedrilo, domačo besedo ter v revijah in časopisih sveže novice iz domovine. Ta srečanja pa so nadvse ljuba tudi nam ter nam in njim puščajo lepe, nepozabne spomine.

Pontižela

Iz ZDA

LEPO DARILO G. AVGUSTA KOLLANDRA ml. SLOVENSKI HIMALAJSKI EKSPEDICIJI

Največje glasilo ameriških Slovencev, chicaška »Prosveta«, poroča, da je potovalna agencija Avgust Kollander ml. v Clevelandu odpotovala v New Delhi v Indiji 3600 čev.

Naš naročnik rojak Matt Turk iz San Diega v Kaliforniji s soprogo

ljev ali približno 1100 metrov barvnega filma prvi slovenski himalajski ekspediciji za snemanje celotnega podviga. Lastnik pisarne je posinovljeneec ustanovitelja te potniške agencije Avgusta Kollandra star. in je prevzel prav tako njegov priimek. Kollandrov potovalni urad zasluži vse priznanje za svoj velikodušni prispevek za prvo slovensko himalajsko ekspedicijo.

OBLETNICE DRUSTEV

Društvo št. 135 »Brooklyn« SNPJ iz Clevelanda je 15. maja praznovalo 50-letnico obstoja. Proslava je bila v Domu zahodnih Slovencev na 6818 Denison Ave. v Clevelandu. Sodeloval je pevski zbor »Triglav«. — Društvo št. 218 SNPJ v Denveru je praznovalo 50-letnico. — 31. julija bo pa 55-letnica društva sv. Roka Ameriške bratske zveze iz Uniontowna, Pa., ki je bilo ustanovljeno 10. avgusta 1905.

AKCIJA ZA NOVE NAROČNIKE »PROSVETI«

Dne 1. aprila se je pričela nova akcija (kampanja) za pridobivanje naročnikov za edini slovenski delavski napredni dnevnik med Ameriški Slovenci, za chicaško »Prosveto«. Take akcije morajo nadomestiti tiste naročnike, ki odpadejo zaradi smrti ali pa zaradi starosti, ker naročniki ne vidijo več brati. Rojaki, ki bodo naročili list med to akcijo, imajo posebno ugodnost, in sicer za 20 % nižjo naročnino. Trajala bo do konca avgusta. Zavedni rojaki se bodo potrudili pridobiti listu čim več novih bralcev in naročnikov, saj vedo, da je to edina možnost, da se list čimdalje ohrani slovenskemu življu v Ameriki.

NASTOPI ZINKE KUNC-MILANOV MED AMERISKIMI ROJAKI

Znana jugoslovanska umetnica Zinka Kunc-Milanov, ki je članica newyorške Metropolitanske opere, je pela 19. marca glavno vlogo v operi Tosca, prav tako pa tudi 2. aprila popoldne. Prvi nastop so prenašale nekatere radijske postaje, drugi nastop pa je bilo mogoče poslušati po radiu širom Amerike. 28. aprila pa je Zinka Milanov nastopila v Clevelandu v Public Auditorimu, kjer je pela glavno žensko vlogo v operi Andre Chenier. Milanova je pela dvakrat tudi že v Chicagu. Letos pa jo nameravajo povabiti chicaški Slovenci, da pride pět na jesen ob proslavi 35-letnice ustanovitve prvega društva SNPJ z angleškimi občevalnim jezikom »Pioneer« št. 559.

Gornjo fotografijo ponovno objavljamo, ker so bila v prejšnji številki imena pomanjkljivo navedena. Od leve proti desni so naše dobre znanke: Tončka Urbanc, Ivanka Schifrer, Josie Zakrajšek in Lojzka Muha

USPEH SLOVENSKE HRANILNICE IN POSOJILNICE V CANONSBURGU-STRABANU

Slovenska hranilnica in posojilnica v Canonsburgu, Pa. (Slovenian Savings & Loan Association of Canonsburg) je ob svoji 35-letnici dosegla po dveletnih prizadevanjih federalno bančno jamstvo (zavarovanino), kar se šteje kot lepo priznanje solidnosti zavoda. Sedež hranilnice je v Strabanu, Pa., nedaleč od središča Canonsburga. Ta slovenska posojilnica obrestuje vloge po 4% in vse vloge do višine 10.000 dolarjev so zajamčene po zvezni vladi ZDA.

PROGRESIVNE SLOVENKE ZA ZAVETIŠČE OSTARELIH V CLEVELANDU

Tudi clevelandski rojaki bodo dobili svoj dom za ostarele. V ta namen je bilo odkupljeno posestvo v clevelandskem predmestju v neposredni bližini Slovenskega društvenega doma na Recher ave. Za pomoč gradbenemu odboru tega doma so Progresivne Slovenke priredile 14. in 15. maja v plesnem paviljonu farme SNPJ veliko javno dražbo. Na dražbi so prodajale razne predmete in pecivo, ki so ga zbrale oziroma same darovale. Izkupiček so namenile za gradnjo zavetišča. V vodstvu te akcije so bile rojakinje Josefina Tratnik, Ivanka Schifrer, Josie Henikman, Mary Zagar, Marion Bachel, Josie Zakrajšek in Mary Durn.

Iz Kanade

NAGRADNI NATEČAJ

Zveza jugoslovanskih Kanadčanov v Torontu je razpisala nagradni natečaj za najboljše leposlovno delo v obliki gledališke igre, poeme, pri-

povedke ali romana, ki naj realistično prikaže košček življenja naših izseljencev, njihova stremjenja, borbo, trpljenje in uspehe ob tridesetletnici naprednega jugoslovankega gibanja v Kanadi.

Kulturnoprosvetni odbor zveze je letos aprila nagradil tudi nekaj slovenskih sodelavcev »Slovenskih odmevov«, ki izhajajo v »Jedinstvu« že štirideset tednov. Lepe knjižne nagrade so prejeli: novopriseljanka F. S. za svoje verze »Materino pismo v tujino«, mladi pesnik S. H. P. za svoje prispevke iz delavskega življenja v novi domovini, in sodelavka Metka za članke v korist priseljenke žene...

ZA SLOVENSKI DOM V TORONTU

V »Glasu naroda« in v »Slovenskih odmevih« je izšlo nekaj dopisov, s katerimi so naši rojaki sprožili akcijo za slovenski dom v Torontu. V »Glasu naroda«: »Zadnji čas je že, da središče Slovencev, kot je mesto Toronto, postavi svoj dom, ki bo dostopen vsakemu Slovencu, ne glede na politično naziranje...« V drugem listu pa beremo v stalni rubriki »Priseljenčeve pobožne želje« tudi tole pripombo: »Želel bi si, da bi slovenski dom v Torontu, ki si ga ustanovljamo, služil širjenju kulture in prosvete med našimi rojaki. Kolikor pa bi se vanj zakadili tisti domišljavi »pionirji« izpod cunje s kljukastim križem, nam preostane samo dvojce: da se obranimo njihove »omike« z vsemi štirimi, ali pa dom zapremo, še preden smo ga sploh odprli...«

SLOVENSKI FILM »VESNA« V TORONTU

Slovenci v Torontu smo zopet doživeli prijeten večer v Eaton's Auditoriumu v četrtek zvečer 17. marca 1960, ob predvajanju slovenskega filma »Vesna«. Prisotni so pokazali s svojo navzočnostjo, ki je bila vse prej kot majhna, da čut do naše zemlje, kulture in topline, ki veje od doma, živi in ni zamrl, ne glede na politično prepričanje posameznikov. Zopet smo se zbrali na mestu, kjer smo našli vsi enako zadovoljstvo, in po vzdušju sodeč, ljudem ni bilo žal večera, ki so ga posvetili našemu filmu, saj smo v mislih zopet hodili po naši lepi ožji domovini in ob takem razpoloženju vsaj za trenutke pozabili na težave, s katerimi se pač bori vsak po svoje...

Iz Argentine

DIPLOMA ARGENTINSKEGA SLOVENCA

Federico Joe Škodnik, sin restavratev Jožeta in Rezke Škodnik s Paternala v Buenos Airesu, je diplomiral na višji šoli Montana State College v ZDA in je dobil naslov inženirja-arhitekta. Čestitamo!

DELO KULTURNEGA DRUŠTVA »ZARJA« V BUENOS AIRESU

Kulturno društvo »Zarja« v Buenos Airesu je imelo lani naslednje prireditve: 20. junija III. festival, 29. avgusta IV. festival, 8. novembra

društveni izlet in 11. ter 12. decembra tretjo predstavo mladinske igralske skupine z igro »Con los ojos llenos de amor«. Društvo deluje šele tretje leto.

Iz Urugvaja

RADIO ODDAJE JUGOSLOVANSKEGA DRUŠTVA »BRATSTVO«

Letos 8. maja ob 9. uri zjutraj je začelo naše združenje z lastnimi radio-oddajami, kar je vsekakor pomemben uspeh. Stroške krijemo s prostovoljnimi prispevki. Naše društvo je k temu prejelo številne čestitke od članov Prekmurskega društva in Hrvatskega doma. Predsednik Hrvatskega doma Vice Mišetić je pozdravil po radiu vse poslušalce in čestital društvu. Na ta dan smo odprli tudi novo balinišče in odigrali prijateljsko tekmo med Prekmurskim društvom, Hrvatskim domom, Madžarskim demokratičnim združenjem in našim moštvom. Najboljše rezultate je doseglo moštvo »Bratstva«, na drugem mestu pa je bilo Slovensko prekmursko društvo. Isti večer smo v našem domu pozdravili predstavnike kubanskega naroda in jim kot znak naše solidarnosti s kubanskim ljudstvom predvajali kubanske filme.

Šola za srbohrvaščino uspešno deluje in jo obiskuje veliko učencev. Pouk slovenščine še nismo organizirali, ker manjka učencev. Prizadevali si bomo, da organiziramo tudi tega.

Rojaki nam pišejo

VENCEK NA GLAVI SE,
BLISKA IZ KITICE
Miami, Fla., ZDA

boš vsak mesec prejemal.
Rečeno, storjeno!

V aprilu smo dobili vabilo na ženitovanje Demsharjeve vnukinje Barbare z željo, da bi nevesti zapeli tisto lepo pesem »Venček na glavi se«. Toplo mi je postalo pri srcu, ko sem videla, da se tudi tukaj rojena dekleta slovenskih staršev žele postaviti s slovenskimi običaji. Rade volje sva se z možem odzvala vabilu. Z nami so odšli še Milka in Michael Zimic in Anton Konchan iz Chicaga. Nevesta je bila prava slovenska princesa. »Ohctovali« smo sicer po ameriškem načinu, zaključili pa po slovenskem običaju. Ko je družica snela

nevesti z glave venec, smo istočasno zapeli tisto lepo slovensko »Venček na glavi se, bliska iz kitice, rožic zelenih slovensko dekle.« Bilo je zelo posrečeno; nevestin stric, ki je prišel na ženitovanje nalašč iz Clevelanda, je imeniten pevec in družabnik, s svojim močnim baritonom je vedno pribil le dve besedi: »...slovensko dekle!«

Tončka Simič

DALEC SMO OD SVOJE
RODNE GRUDE

Melbourne, Vic., Avstralija

Bil sem zelo vesel, ko sem zvedel za naslov Vaše organizacije. Daleč smo od svo-

je rodne grude, od prelepe slovenske zemlje, od prelepih domačih običajev. Obracam se na Vas s prošnjo, da bi mi pošljali kakšen slovenski list. Zanimam se tudi za slovenske gramofonske plošče in slovenske narodne noše. Vse bi rad in vem, da mi boste pomagali. Vse stroške Vam pournem rade volje, saj bom presrečen, če bom dobil karkoli iz domovine.

Milan Ogrizek

KO BEREM »RODNO GRUDO«,
SE MI ZDI, DA SEM
V DOMAČEM KRAJU
Barton, Ohio, ZDA

Pošiljam naročnino za obnovo »Rodne grude«, ker mi je tako všeč, da brez nje ne bi mogel biti. V njej najdem toliko lepega iz Slovenije, da se mi včasih zdi, da sem v domačem kraju.

červno je minulo že 47 let, odkar sem odšel od tam. Slovenski izseljenski koledar je tudi vreden zlatega denarja. Ko sem ga prejel, nisem mogel prenehati s pregledovanjem lepih slik in zanimivega branja.

Joseph Skoff

POSILJAJTE MI »RODNO GRUDO« SE NAPREJ
Oakland, Calif., ZDA

Leto dni je že od tega, kar sem vsa presenečena prejela prvo številko »Rodne grude«. Zelo mi je všeč, zato Vam danes pošiljam naročnino in prosim, da mi list še naprej pošiljate. Lep pozdrav!

Marie Mozara

TEBI, DRAGA »RODNA GRUDA«
Rochester, N. Y., ZDA

Oprosti mi veliki zamudi! Ne misli, da sem hotela prekiniti zvezo s teboj, kajti preveč si mi draga ter si mi kot balzam bolni duši. V vsaki številki najdem več in več novega. Tvoja bogata osebnina mi pomaga prenašati domotožje, katero me zadnje čase tako muči, da včasih izgubim voljo za vse. Ni zastonj pregovor: povsod je lepo, a doma je najlepše! To lahko priznam iz lastnih izkušenj. Vedno se tolažim s tem, da vse mine. V srcu gojim vročo željo, da se še vidimo v domovini.

Kristina Eberhart

»RODNI GRUDI« V POMOC
Wickliffe, Ohio, ZDA

Ker mi je potekla naročnina za Vašo revijo, Vam jo ponovno pošiljam. Kar je več, naj gre v sklad »Rodne grude«, za pomoč, da bo lažje izhajala in nam še v bodoče prinašala lepo čtivo in slike. Zelo sem vesela, ko jo prejmem. Preberem jo od začetka do konca.

Francka Juretič

ZA NAPREDEK IN POMOC
»RODNI GRUDI«

Noranda, Que., Canada

Pošiljam Vam dveletno naročnino »Rodne grude«, kar pa je več, naj bo za napredek in pomoč Vašemu listu. Ko pridem na obisk, Vas obiščem, saj mi je že

zelo dolgčas po beli Ljubljani in moji rodni Sodražici, kljub temu, da tukaj trdo delam in sem zelo zaposlena.

Mary Perushek

VSE, VSE JE ZELO LEPO...

Findon, Adelaide, Avstralija

Po poštni nakaznici sem Vam poslal naročnino za »Rodno grudo«, Slovenski izseljenski koledar in za album »Pozdrav iz Slovenije«. Najlepša Vam hvala za ves Vaš trud in za lepo urejanje Vaših publikacij. Vse je zelo, zelo lepo in — domače!

Ivan Zagorc

TUDI ANGLEZI RADI
PREGLEDUJEJO VAS KOLEDAR
Bradford, Yorks, Anglija

Prejel sem »Rodno grudo« in Slovenski izseljenski koledar. Iskrena hvala! Koledar je zelo lep, kar naprej ga ogledujem. Tudi Angleži tukaj ga radi pregledujejo; všeč so jim fotografije naših lepih krajev in novih zgradb. Oni kar ne morejo verjeti, da je res tako lepo v Jugoslaviji. Pošiljam Vam denar za naročnino in Vas lepo pozdravljamo!

Družina Jenič

»RODNA GRUDO«
BI ZELO POGRESALA
Parris, Ill., ZDA

Pošiljam deset dolarjev za »Rodno grudo«. Prosim, sporočite mi, koliko časa imam plačano, ker ne bi hotela, da bi mi ustavili pošiljanje Vaše lepe revije, kajti moj soprog in jaz bi jo zelo pogrešala. Prejmite pristrčne pozdrave od

Mary in Franka Izanc

MOJA DOLŽNOST JE,
DA POMAGAM ŠIRITI TISKANO
SLOVENSKO BESEDO

Pueblo, Colo., ZDA

Pošiljam Vam ček v znesku 69 dolarjev za naročnino »Rodne grude« in za koledarje. Provizije si nisem vzel, ker se zavedam, da je moja dolžnost širiti slovensko tiskano besedo med tukajšnjimi Slovenci. Letos nas bo iz Puebla, Colo. šlo kar štirinajst na obisk rojstne domovine. Na veselo soidenje!

Ludvig Yakše

VASE GLASILO DOKAZUJE
VASO SKRB ZA OHRANITEV
SLOVENSKEGA JEZIKA

Würzburg, Nemčija

Sprejmite mojo srčno zahvalo za »Rodno grudo«, ki ste mi jo poslali na opogled. Moram priznati, da sem jo prav z veseljem prebral. Vaše glasilo pomeni mnogo pri skrbi za povezavo slovenskih izseljencev v tujini z domovino in v skrbi za ohranitev slovenskega jezika. Morda bi »Rodna gruda« postala še zanimivejša in priljubljena, če bi pogosteje pogledala za vsako dnevo kulise domotožja slovenskih izseljencev in sproti ugotavljala, kako leti žive, v kakšnih razmerah se bore za svoj osakdanj kruh in kakšne odnose imajo tujci, sredi katerih žive, do njih.

Prosim, opišite me kot stalnega naročnika. Če bom srečal še kakšnega Slovenca, ki še ni naročnik »Rodne grude«, Vas bom takoj obvestil, da boste tudi njemu poslali revijo na opogled in ga zabeležili med naročnike.

Joseph Areh

LEPSIH KRAJEV NA SVETU NI,
KOT JE NAŠA RODNA
SLOVENIJA

Brackenridge, Pa., ZDA

Pošiljam Vam naročnino za »Rodno grudo«, kar je več, naj bo listu v pomoč. Vaša revija se nam je zelo priljubila. Zanimivo je čitati novice iz domačih krajev in vedeti, kako tam napredujete. Posebno me zanimajo novice s Primorske, od koder sva z možem doma. Živiva v srčni želji, da bi Vas še enkrat obiskala, se srečala z našimi sorodniki in znanci in videla Slovenijo, kajti lepših krajev na svetu ni.

Mary Renko

SE MNOGO USPEHOV PRI
IZGRADNJI NAŠE LEPE
DOMAČE ZEMLJE

Nördlingen, Nemčija

Najprej se Vam prav lepo zahvaljujem za tako lepo urejvano revijo »Rodna gruda«. Obenem Vam želim še mnogo uspehov pri izgradnji naše drage, lepe domače zemlje, ki jo tako lepo gradite in lepšate. Sporočam Vam tudi svoj novi na-

slov s prošnjo, da mi revijo odslej pošiljate nanj, ker želim ostati zvesti naročnik »Rodne grude«.

Franz Bregant

RAD IMAM »RODNA GRUDO«,
POSEBNO, KER IMA VELIKO
SLIK

Cleveland 10, Ohio, ZDA

Zanima me, kako je s plačilom moje naročnine »Rodne grude«. Zdaj sem Vam spet nakazal deset dolarjev in prosim, da mi revijo pošiljate še naprej, ker jo imam zelo rad, še posebno zaradi tega, ker ima veliko lepih slik. Pred dvajsetimi leti sem bil vedno zaposlen kot tajnik Slovenskega doma, dramskega društva Lilijska, Čitalnice društva Kras SDZ in društvo So. Jožefa KSKJ. Potem pa sem moral to opustiti, ker sem moral začeti skrbeti za svojo trgovino. Potem sem imel še gostilno, v kateri je vsak petek in soboto igrala slovenska godba. Vsi znani slovenski orkestri iz Clevelanda so igrali pri nas, med njimi tudi moj sin »Terček orkester«, ki zdaj večkrat nastopa v televiziji. Kmalu se bom preselil v Florido in Vam poslal novi naslov, ker želim, da mi »Rodno grudo« še naprej pošiljate.

John Trček

HREPENIM KOT BOLNIK
PO ZDRAVILIH

Skolimov K/Varšava, Poljska

Prav iz srca se Vam zahvalim za redno pošiljanje »Rodne grude«. Od številke do številke čakam, kot na nekaj velikega in hrepenim po listu iz domovine, kot bolnik po zdravilih. Ko pride poštar v trgovino, kjer sem v službi, se že od daleč smeje z besedami: »Mali, pozdrav iz domovine imaš!« Srčno se razveselim in spet sem nekako doma, ko po trikrat in večkrat prečitam »Rodno grudo« in duša mi je za nekaj časa ozdravljena. O, kako srečni so rojaki, ki so na domačih tleh, ki srkavajo čisti zrak in uživajo ljubezen matere domovine ter skupno grade Jugoslavijo. Ako bom še kdaj stopil na domača tla, bo moj prvi korak na grob moje matere, kjer bom prisegel zvestobo svojemu narodu in poljubil rodno zemljo.

Franz Mali

France Bevk:

KRESNA NOČ

Illustriral Stane Kumar

»Hoja, hoj, hej — sobota, jutri bo nedelja!«
Ljudje v dolini so grabili seno. Naslednji dan
se niso doteknili zagrabkov, zvonovi so peli.

Fant je strmел.

»Dvajset let sem hodil v črno šolo,« mu je
Ivaniš gledal v začudene oči. »Tam,« je pokazal
za gore, »so me mojstrili. Noč in dan. S palicami
so mi vtepali učenost, da se mi je koža lupila s
telesa.«

Rad je govoril, včasih celo veliko govoril, toda
dvoje stvari je skrbno skrival. Svojo preteklost in
desno oko, ki ga nikoli ni odvezal. V te skrivnosti
Jure ni smel pogledati niti s koncem svojega očesa.

In vendar je Ivaniš kdaj pa kdaj po pomoti,
četudi le za špranjo, odprl vrata svoje notra-
njosti... Od prvega dne, ko je prišel na planino,
je rad posedal na kakem mestu, da je z njega
lahko gledal na vas in dolino. Ob takih prilož-
nostih se je zamislil tako globoko, da je pozabil
na vse okoli sebe. Na divji, porasli obraz sta mu
legli nežnost in tegoba, kakor da se mu znova po-
rajajo zdavnaj umrli občutki. Zdelo se je, da po-
doživlja nekaj, kar mu povzroča isto mero žalosti
kot veselja.

In vendar nikoli ni spraševal o hišah na vasi
in o ljudeh. Le kadar je Jure pripovedoval o tem
ali onem, je dvignil obraz in napeto poslušal. Bilo
je, kakor da žejen pije njegove besede.

»Ali je še živa stara Jermolka, čarovnica?« je
nekoč vprašal.

»Še. Ali jo poznaš?«

»Poznam,« se je Ivaniš za trenutek zmedel.
»Pred davnimi leti sem bil nekoč v vasi... samo
mimogrede...«

To je bil edini žarek razodetja, ki je polblisnil
iz preteklosti in zopet ugasnil. Ivaniš se je znova
zaprl vase.

Ko se je Jure neke noči nenadoma prebudil, je
zagledal Ivaniša, ki je stal ob njegovem ležišču.
Njegova postava je bila ko okamenela v mesečini.
Edino oko se mu je lesketalo, kakor da mu v njem
gori duša.

»Kaj je?« se je fant dvignil na roke.

»Nič, le leži!« je rekel Ivaniš z izmučenim gla-
som. »Saj nič ni. Ni mi do spanja, to je.«

Nato je legel in obraz obrnil k steni. Jure je
bedel in si ni upal niti dihati. Porajale so se mu
misli in ga zasipale, da se je dušil v njih. Ivaniš
je globoko vzdihoval, slednji vzdih ga je globoko
zbedel v srce.

Poletje se je bližalo vrhuncu. Življenje na Ja-
lovniku je bilo iz dneva v dan enako, obdarjeno
s sladkim mirom in samoto.

Sonce je prigrevalo toplo, vedno topleje, noči
niso bile več hladne, vetrovi, ki so prej pihali čez
pobočja, so se polegli. Vsak večer se je takoj po
sončnem zahodu dvignila rahla sapa in pihljala
vso noč do jutra, ko je vstala prva zarja in so se
lesketale mokre trave. In vsak dan ob sončnem
vzhodu isti glasovi živali iz gozda, z obronkov in
z višine nestrno prerivanje in bleketanje ovac
v medrju, bevskanje psa, ki je klical pastirja.
Preden so zagorele Peči, se je čreda že pasla po
pobočju.

Prve tedne je bila slaba paša, trava redka in
nizka; zdaj se je razbohotila in se sveža in dišeča
ponujala kot na dlani od Peči do gozda pod pla-
nino. Čreda se je pasla po mili volji, krenila, ka-
mor se ji je zdelo, pod skalnato steno ali v nižavo.
Pastirja, ki sta hodila za njo, sta pazila le, da se
jima ni razkropila ali zašla med prepade.

V visokem poletju je bivanje na planini sama
omama. Jure in Ivaniš sta jo čutila v krvi, opajala
jima je dušo. Kdaj pa kdaj sta bila tako prevzeta
od nje, da sta molče strmela na verigo gora, ki je
tonila v mrču na obzorju. Bila sta brez misli, nista
prebujala spominov, pogrezala sta se v blagodej-
nost miru in samote, bilo jima je, kakor da plavata
v blaženih sanjah. Včasih je bilo vse tiho, slišala
sta le klic orla v višini.

V takih trenutkih radosti je možu legel na lica
blažen spomin na mladost. Srce mu je prekipevalo
samo od sebe. Tedaj nikoli ni zgrabil za godalo,
zabrenkal in zapel svoje dolge žalostne pesmi,
ampak veselo popevko. Jure ga je poslušal. Kaj
je danes Ivanišu? Bilo mu je dobro pri srcu.

»Ej, tudi jaz sem bil mlad!« je vzdihnil Ivaniš.

»Saj še nisi star.«

»Star sem,« se je mož smehljaj predse, brskal
po travi in iskal zdravilnih rastlin. »Že zdavnaj
sem se postaral. Nobeno dekle več mi ne bo po-
darilo šopka. Le še smrt, kadar pride.«

Ko ga je Jure slišal tako govoriti in stikati za
zelišči, mu je bilo, kakor da ima pred seboj raj-
nega Štefuca. Za Štefuca ni bilo nobenega zdra-
vila več, moral je umreti. In Ivaniš? Ali ne nosi
neke skrivnostne rane v sebi, za katere ni zelišča,
kakor ga ni za odsekano roko. In ne za ranjeno
srce. Toda Jure tega ni rekel. Vzdihnil je.

Ivaniš ga je premeril z dolgim pogledom, kakor da je uganil njegovo misel. Iz pogleda mu je vela toplota, ki je fantu prijetno božalo srce. Zdelo se mu je, da, jasno je čutil, da se med njima od dne do dne ustvarja notranja vez, kakršne ni bilo niti med njim in Martinom.

»To je koren lečen,« mu je Ivaniš pokazal neko korenino.

Kadar je bil pri volji, je fantu razlagal neznane stvari ko otroku. Tako je znal oživljati besede, da so se še vsakdanje stvari glasile iz njegovih ust kot bajka.

Jure ga je poslušal, to ga je zazibavalo. Legel je v travo, si podvil roke pod tilnik in gledal v zelene veje drevesa nad seboj. Saj ne bo zaspal. Trudil se je, da bi se mu ne zaklopile veke, ki so mu bile vsevdilj težje, kakor da legajo nanje Ivaniševe besede.

Izgubil se je v spanje. Vroče kaplje potu so mu stale na čelu. Sanjal je, toda sanje so bile zabrisane, pozneje se jih ni več spominjal. Zdelo se mu je, da se mu duh pogreza nekam v meglene predstave preteklosti, v privide bodočnosti, v katere se čudovito vpleta svet iz bajk in čar neumljive sreče in lepote.

Senca drevesa se je premaknila, se pomaknila na vzhod, obraz mu je bil v soncu. Prebujala ga je žgoča vročina, počasi so se mu odpirale oči. Rahel drget telesa — že se je zavedel, da je spal in da leži v travi.

Ozrl se je okoli sebe. Sonce je sijalo izza oblaka, ki je bil videti obrobljen z zlatom, svetloba se je razlivala prek pobočij. Sence skal in dreves so se zdaljšale. Ivaniš se je bil med tem oddaljil, s psom je sedel v gosti skupini dreves, nekaj rezljal in pol tiho brundal predse. Čreda se je bila razpasla po obronku. Ozrl se je navzgor. Nad njim je visela poševna veja.

Prijel se ga je lenec. Tako sladko bi bilo ležati in sanjati z odprtimi očmi! Svetka!... Skočil je na noge, se pognal kvišku in se z rokami obesil za vejo. Bil je razposajen deček, ne, že na pol odrasel fant. Dvignil je noge in jih pretaknil med rokama, tako je visel z glavo navzdol. Odrj je kozo, kot so to igro imenovali pastirji.

»Jure!«

Fant je poskočil na tla; v glavi mu je šumelo, pred očmi so se mu vžigale iskre.

»Hoj! Ivaniš!«

Kadarkoli ga je Ivaniš za delj časa izgubil izpred oči, ga je iskal in klical iz brega v breg. Nežna skrb, ki jo je sicer pazno prikrival, mu je vela iz glasu.

Bila sta sama, edina človeka daleč naokrog. In nista rada trpela koga v bližini. Za tiste, ki so prihajali na planino, nista našla mnogo besed. Kakor da jima nepoklicani stopajo v kraljestvo in jima rušijo mir.

Saj je bil le redek, ki je prišel na Jalovnik. Včasih kak pastir s spodnje planine. Kak ogljar s samote, ki je zgrešil stezo. Na redke čase kak potepuh, ki se je ogibal človeških bivališč, prebivalec temnih gozdov, divjih sotesk in strmih gora.

Poslednji pastirjem niso bili ljubi, otepali so se jih za žive in za mrtve. Že iz daljave so jih sprejemali z vpitjem, pretili so jim s palicami in sekirami, ščuvali nanje pse. Kdo ve, če niso razbojniki, ki nosijo nož za srajco? In da ne bo, ko bodo zarana izginili, zmanjkala iz črede kaka ovca?

Ivaniš potepuhov nikoli ni podil ne jim grozil. Pričakal ga je, naj je bil kdorkoli, naj je bil še tako divji in sumljiv po obrazu in vnanjosti. Toda meril ga je ostro v oči, mu vrtal v dušo, ni izpustil palice iz rok.

»Ne bom te vpraševal, kdo si, od kod si prišel in kam te vodi pot,« ga je pozdravil. »Če si lačen in žejen, dobiš jedi in pijače; če si truden, lezi v travo, saj so tople noči.«

Nikogar ni prenočil v bajti, ovce je preštel in jih zaprl v medrje. Plajšar je ponavadi odložil bisago, sedel na kamen in vzel, kar mu je Ivaniš ponudil. Pred njim je vsak izmed njih govoril ponižne besede in kazal krotek obraz. Po večerji je legel v kako rupo ali pod grm, se pogrnil z raztrganim plaščem in zaspal.

Ivaniš pa vso noč ni zatisnil očesa. Naslonil se je s hrbtom ob skalo in čumel. Iz gozda so prihajali skrivnostni glasovi, sapa je pihljala in česala travo, čez nebo so se pomikale zvezde. Mož se je ob vsakem najmanjšem šumu v bližini zdramil in dvignil oči.

Zarana se mu je Jure čudil, ki je neprespan kinkal predse. Čemu to? Toda nikoli si mu tega ni upal reči.

»Nasiti lačne, napoji žejne!« mu je nekoč rekel Ivaniš, ki je opazil skrito misel v njegovih očeh. »Nikoli ne vemo, kdo je, ki nas prosi pomoči.«

Nekaj časa sta molčala, Jure je strmel v Ivanišev obraz.

»Veliko lakote sem prestal,« se je mož zdramil iz misli. »Moj Bog! Od strupenih zelišč, ki sem jih jedel, so mi bile zatekle noge. Danes poznam vse užitne in neužitne rastline in korenine, takrat jih še nisem poznal. Kri sem bljuval, oči mi je hotelo vreči iz glave. Trebuh mi je bil napihnjen ko mehur. Iz bul, ki so mi rasle po telesu kakor gobe na trhlivem parobku, mi je tekkel gnoj s sokrvice. Po vsem telesu sem čutil srbečico. V lasih in obleki sem redil uši, spal sem med ostudno golaznijo. Kostmi so mi pokale v sklepkih. Romal sem mesec dni, ne da bi se ustavil, noge so mi krvavele. Včasih po ves teden nisem užil drugega ko travo. Lotil bi se bil tudi pasje mrhovine, če bi jo bil našel.«

Iz groznih, nagnusnih prikazni trpljenja so mu rasli lepši spomini in mu pričarali milino v tisti del obraza, ki ni bil spačen od brazgotine.

(Nadaljevanje)

M L A D I R O D

I'll come again!

This is what Nelly promised (obljubiti) to do when she and her grandad were taking leave (se poslávljati) of us. They had been with us for three months, and had done a lot of travelling (potovati) in that time. They had even climbed Mt Triglav, 2863 m high, the highest peak (najvišji vrh) in Yugoslavia. They had been to Bled, the world-famous Slovene summer resort (letovišče). When boating (se s čolnom peljati) over the Lake (jézero) to the Islet, Nelly had been singing, with her grandad and others, in Slovene:

Po jezeru bliz' Triglava
čolnič plava sem ter tja,
V čolnu glasno se prepeva,
da odmeva od goré...

At Vrba in Upper Slovenia (Gorenjska) they had seen the great Slovene poet's (pesnik), Francè Prešeren's, birth-house. At Begunje, on the burying-place of the hostages shot by the occupying forces during the Second World War, they had rendered homage (se pokloniti) in silent sorrow to their memory (spomín). They had also been to Styria, and seen her sweet green hills (griček) with noble vineyards, and among them the tall wind clappers rotating in the breeze (veter) and sounding »klumpa, klumpa«...

But first of all, they had of course thoroughly viewed (si ogledati) Lower Slovenia (Dolenjska), Grandad's native country: he actually did not know how to bestow enough praise upon its present progress (napredek). One fine morning they left (se odpeljati) by car for the Slovene Littoral (Primorska), and stopped in the Brda at Uncle Boštján's. Nelly had eaten her fill (se najesti) of sweet figs; Grandad, after trying the indigenous wine »Merlot«, had ascertained that it still was exactly the same as fifty years ago, when he had footed it through Primorska down to Trieste and the ship that then took him to America. At Koper, on the Slovene coast (slovenska obala), in the new harbour (pristanišče) they saw big ocean liners (prekomorske ladje). After Nelly had ben bathing in the sea (morje), her grandfather told her: »Don't forget that today you have been bathing (se kópati) in our Slovene sea!« She remembered her Grannie's desire to have some drops (kápljica) of the native sea. Quick she looked for a phial in her bag (tórbica)... Will Grannie be happy!

Grandad was also amazed at the present number of manufactories (tovarna) in Yugoslavia. Having been living in America as a metal-worker (kovinar), he was particularly interested (se zanímati) in metal-working factories. At Ljubljana they went to see the big machineworks »Litostroj«. In a very kind manner they were shown round, and told that for more than ten years this manufactory had been — as well as the other ones in Yugoslavia — conducted by the workpeople themselves. When they were leaving, the comrade who had shown them over the several sections of the manufactory, shook hands with Nelly too, and she was especially proud of the grasp of that hard-working, callous hand.

Grandad and Nelly also came to see us in the »Mática«, and I wrote down what Nelly told me. She as well exhibited a thick notebook (beléžnica), where she had entered (si zapisovati) in crammed writing all the places seen, their sights and curiosities (posebnost), and a great many words for the perfection of her stock of Slovene words. Moreover she had of course been acting as an assiduous photographer, and was taking along a lot of beautiful shots to rejoice her Grannie, Mum and Dad, her boy-cousin and her numerous boy-friends and girl-friends.

»I'll come again! Good-bye!« (Se bom prišla! Na svidenje!) she assured us warmly in Slovene, as she was leaving.

Dear Nelly, many greetings to you and your grandfather, and let us see you again soon, for sure!

At Begunje, on the burying-place of the hostages shot by the occupying forces during the Second World War, they had rendered homage in silent sorrow to their memory

Ich komme wieder!

So hat uns Nelly versprochen (obljubiti), als sie mit ihrem Großvater von uns Abschied nahm (se poslávljati). Drei Monate waren die beiden bei uns gewesen und hatten in dieser Zeit viele Reisen unternommen (potovati), sogar eine Besteigung des Triglav, der 2863 m hoch ist und der höchste Gipfel (najvišji vrh) in Jugoslawien. Sie hatten Bled besucht, die weltbekannte slowenische Sommerfrische (letovišče). Als sie im Boot (čoln) über den See (jézero) von Bled fuhren, um die Insel zu besuchen, hatte Nelly zusammen mit ihrem Großvater und anderen auf Slowenisch gesungen:

Po jezeru bliz' Triglava
čolnič plava sem ter tja.
V čolnu glasno se prepeva,
da odmeva od goré...

In Vrba im slowenischen Oberland (Gorenjska) hatten sie das Geburtshaus des großen slowenischen Dichters (pesnik) Francè Prešeren besucht. In Begunje suchten sie den Friedhof der Geisel auf, die von der Besatzungsmacht während des zweiten Weltkrieges waren erschossen worden, und neigten sich (se pokloniti) in stiller Trauer vor ihrem Andenken. Auch ins Steirische machten sie einen Ausflug, wo auf schönen grünen Hügeln (griček) edle Reben reifen, und dazwischen stehen hohe Windklappern, die sich in der Luftströmung (veter) drehen und singen: »klumpa, klumpa«...

Natürlich aber besichtigten sie (si oglédati) vor allem gründlich das slowenische Unterland (Dolenjska), wo Großpapa herkommt; er fand nicht genug Worte des Lobes für den heutigen Fortschritt (napredek) des Landes. Eines schönen Morgens fuhren sie (se odpeljati) ins slowenische Küstenland (Primorska) und machten Halt in den Brda bei Onkel Boštján. Nelly aß nach Herzenslust (se najesti) von den süßen Feigen; ihr Großvater kostete vom einheimischen Wein »Merlot« und stellte fest, er schmecke noch genau so wie vor fünfzig Jahren, als er durch das Küstenland nach Triest hinabmarschierte zum Dampfer, der ihn nach Amerika gebracht hat. In Koper an der slowenischen Küste (slovenska obala) besahen sich die beiden im neuen Hafen (pristanišče) die großen Ozeandampfer (prekomorske ladje). Nelly badete im Meer (morje) und der Großvater mahnte sie: »Vergiß nicht, daß du heute in unserem slowenischen Meer gebadet hast (se kópati)!« Da erinnerte sie sich, daß ihre Großmutter sie gebeten hatte, wenigstens einige Tropfen (kápljica) vom Heimatmeer mitzubringen. Rasch suchte sie aus ihrem Täschlein (tórbica) ein Fläschchen hervor... O wie sich Großmama freuen wird!

Großvater konnte sich auch nicht genug darüber wundern, wie viel Fabriken (tovarna) es heute in Jugoslawien gibt. Er hatte in Amerika als Metallarbeiter (kovinar) gelebt, darum interessierten (zanimati) ihn vor allem solche Fabriken. In Ljubljana besuchten sie die große Maschinenfabrik Litostroj. Dort zeigte man ihnen freundlich das Werk und erklärte ihnen, daß schon mehr als zehn Jahre auch diese Fabrik — wie alle übrigen jugoslawischen Fabriken — unter der Selbstverwaltung der Arbeiter steht. Als sie sich verabschiedeten, drückte der Genosse, der sie durch alle Abteilungen geführt hatte, auch Nelly die Hand, und sie war besonders stolz auf den Druck dieser arbeitsamen, schwieligen Hand.

Nelly und ihr Großvater haben auch uns in der »Mática« aufgesucht und Nelly hat mir berichtet, was hier aufgeschrieben ist. Sie hat mir auch ein dickes Notizheft (beléznica) gezeigt, mit dichtgeschriebenen Aufzeichnungen (zapisek) über alle Orte, die sie gesehen hatte, ihre Merkwürdigkeiten (posebnost), und viele viele Worte zur Vervollkommenheit ihres slowenischen Wortschatzes. Außerdem hat sie natürlich auch fleißig fotografiert und eine große Menge schöner Aufnahmen mitgenommen, um damit ihre Großmutter zu erfreuen, ihre Mama, ihren Papa, den Vetter, und ihre zahlreichen jungen Freunde und Freundinnen.

»Ich komme wieder. Auf Wiedersehen!« versicherte sie uns herzlich auf Slowenisch, als wir Abschied nahmen.

Liebe Nelly, Dir und Deinem Großvater viele Grüße, und wirklich auf baldiges Wiedersehen!

...sie war besonders stolz auf den Druck dieser arbeitsamen, schwieligen Hand

Je viendrai encore!

Voici ce qu'a promis (obljubiti) Nelly en prenant, avec son grand-père, congé (se poslavljati) de nous. Trois mois ils avaient été chez nous, faisant, sur les entrefaites, nombreux voyages (potovati) par la Slovénie, et même une ascension du M. Triglav, haut de 2863 m, la plus haute cime (najvišji vrh) de la Yougoslavie. Ils avaient été à Bled, la renommée villégiature (letovišče) slovène. En allant en bateau (čoln) par le Lac (jezero) jusqu'à l'îlot, Nelly avait chanté, avec son grand-père et des autres, en slovène:

Po jezeru bliz' Triglava
čolnič plava sem ter tja.
V čolnu glasno se prepeva,
da odmeva od goré...

À Vrba dans la Haute Slovénie (Gorenjska) ils étaient allés voir la maison natale du grand poète (pesnik) slovène Francè Prešeren. À Begunje, sur le cimetière des otages fusillés par les forces d'occupation pendant la 2e Guerre Mondiale, ils avaient rendu hommage (se pokloniti) triste et silencieux à leur mémoire (spomin). Ils avaient aussi bien fait une excursion en Styrie aux collines (griček) verdoyantes avec les vignobles généreux et, parmi eux, les hauts claquets tournant au vent (peter) et chantant »klumpa, klumpa«...

Mais avant tout, cela s'entend, ils étaient allés visiter (si oglédati) la Basse Slovénie (Dolenjska), le pays natal de Grand-Papa qui prisait grandement le progrès (napredek) présent du pays. Un beau matin ils étaient partis (se odpeljati) en auto pour le Littoral Slovène (Primorska), et y avaient fait un séjour aux Brda chez oncle Boštján. Là, Nelly s'était rassasié (se najesti) de figues douces; Grand-Papa, ayant goûté du vin indigène »Merlot«, déclarait qu'il était encore le même comme il avait été il y a cinquante ans, quand Grand-Papa avait voyagé à pied par Primorska jusqu'à Trieste, au paquebot qui, depuis, le portait en Amérique. À Koper sur la côte slovène (slovenska obala) ils ont vu dans le nouveau port (pristanišče) les transatlantiques (prekomorske ladje). Quand Nelly avait pris son bain dans la mer (morje), Grand-Papa l'a avertie: »N'oublie pas qu'aujourd'hui tu t'es baignée (se kópati) dans notre mer slovène!« Elle s'est rappelée que Grand-Mère l'avait priée de lui porter au moins quelques gouttes (kápljica) de la mer du vieux pays. Vite, elle a cherché une fiole dans son sac à main (tórbica). Comme Grand-maman sera heureuse!

Grand-Papa était aussi bien surpris du grand nombre des usines (tovarna) en Yougoslavie. Il avait travaillé en Amérique comme ouvrier en métaux (kovinar); ainsi, il s'intéressait (se zanimati) spécialement à de telles usines. À Ljubljana ils ont visité la grande usine de machines »Litostroj«. Là, on leur a affablement montré tous les bâtiments, et on leur a raconté que plus que dix ans cette usine — comme toutes les autres en Yougoslavie — est gérée par les ouvriers eux-mêmes. Quant ils ont quitté l'usine, le camarade qui les avait conduit par les sections de l'usine, a serré la main à Nelly aussi. Elle est restée bien fière de cette poignée d'une main laborieuse et calleuse.

Nelly et son grand-père ont aussi visité notre »Mática«: là, Nella m'a raconté ce qui est écrit ici. Elle m'a de même fait voir un gros carnet (beléžnica) où elle avait inscrit (si zapisovati), en lignes serrées, tous les endroits qu'elle avait vu, leurs curiosités (posebnost), et fort beaucoup de mots pour perfectionner son vocabulaire slovène. En outre, elle avait, cela s'entend, pris bien des photos belles pour les porter avec soi et pour réjouir Grand-Maman, Maman, Papa, son cousin et ses nombreux jeunes amis et amies.

»Je viendrai encore! Au revoir!« (Se bom prišla! Na svidenje!) elle nous a assuré sincèrement, en slovène, au départ.

Chère Nelly, à Toi et à Ton grand-père beaucoup de salutations, et au revoir, en effet, bientôt!

Grand-Papa l'a avertie: »N'oublie pas qu'aujourd'hui tu t'es baignée dans notre mer slovène!«

Dolenjske Toplice

vas vabijo . . .

V našem zdravilišču s termalno vodo si boste osvežili zdravje!

Pod zdravniškim vodstvom in z različnimi zdravstvenimi sredstvi, kot so masaže, obsevanje in drugo, boste uspešno zdravili revmatizem, bolezn srca in ožilja, arteriosklerozo in druge kronične bolezni

Med smrekovimi gozdovi, v naravnih parkih, v romantični dolini Krke, med zelenimi hribčki in vinogradi se boste odpočili in prijetno razvedrili

V našem domu boste imeli udobno sobo in odlično hrano

PRAVOČASNO REZERVIRAJTE!

Zdravilišče

Dolenjske Toplice

Železniška postaja: Straža-Dolenjske Toplice

V kratkem izide pri Cankarjevi založbi dr. Metoda Mikuža

Pregled zgodovine narodnoosvobodilne borbe Slovenije

prvi zvezek

Avtor zajema v prvem zvezku svojega dela *pregled osvobodilnega boja slovenskega naroda v času od leta 1941 do sredine leta 1942*

Ta zvezek bo obsegal okoli 600 strani in ga bogati tehtno slikovno ter dokumentarno gradivo

Nadaljnji zvezki te zgodovine - predvidoma še trije - bodo izšli v prihodnjih letih

Naročila sprejema

Cankarjeva založba

LJUBLJANA, POB 163 · JUGOSLAVIJA

